

Taki smo

Vedno pogosteje se govori o mladinskih delovnih brigadah, o nedelj-skem prostovoljnem delu, o prostovoljnem podaljšanju delovnega časa za eno uro, vedno pogosteje se govori o tem zato, ker je vedno več tega. Ne samo pri nas v coni B, kjer imamo polno svobodo do prostovoljnega dela, odkoder je že odšla ena delovna brigada v Brčko-Banoviči, kjer imamo delovni bataljon v Vojškem, na Lokvah, kjer imamo delovne čete prav po vseh okrajih, ampak celo v coni A se formirajo delovne četnice, da pomagajo pri izgradnji naše skupne domovine Jugoslavije. Taki smo, pa četudi nas še loči bivša jugoslovansko-italijanska meja, pa četudi nas še loči demarkacijska črta, mi vemo, da je vse to začasno, da je vse to proti naši volji in da z našim prostovoljnim delom, z najglobljo manifestacijo naše patriotičnosti ustvarjamo na zadnjem koščku naše zemlje lepšo bodočnost naši mladi domovini delovnega ljudstva Jugoslaviji.

Taki smo, ker se zavedamo, da je samo naša samozavest, naša ustvarjalnost tudi porok, da bomo neizprosno iztrebili vse, kar je še ostalo gnilega na naši zemlji, kar je nezdrava vega in puhlega zapustil fašizem. Mi dobro vemo, in življenje nas o tem z dneva v dan bolj prepričuje, da se prav z delom, s požrtvovalnim delom manifestira ljubezen do domovine. Nikdar se nismo vdajali navduševanju brez vsebine, brez potrdil, ker vemo, da bi v takem navduševanju radi ribarili tudi naši nasprotniki. Navdušenje je pri nas vedno samo odraz našega zmagoslavja, naših uspehov, našega dela.

Vsak poštenjak v Julijski krajini dobro ve, da so nekateri, katerih so bila polna usta lepih besed, da so za Jugoslavijo, govorili leta 1941, da se ni čas prijeti za orožje. Lepo vrsto teh gospodov smo potem v »hajkah« srečali med fašističnimi in nacističnimi banditi kot požigalce naših domov, lepo vrsto teh gospodov vidimo še danes v službi mednarodne reakcije, kako hujskajo proti ljudstvu in bližnji Jugoslaviji. Prav tako pa smo znova spoznali nekaj ljudi, ki so v tem trenutku, ko smo mi prijeli za krampe in lopate, začeli govoriti proti prostovoljnemu delu, proti delovnim brigadam, začeli so se po stari metodi preizkušeni protiljudskih praks oddaljevati ljudstvu. Mi vemo, da je prazno njihovo govorjenje, da so za Jugoslavijo, če v isti sapi ne samo, da ne primejo za delo, ampak celo to delo obsojajo. Dobro vemo, da jim ni delo obsojajo. Dobro vemo, da jim ni všeč močna Jugoslavija, ker pomeni močna Jugoslavija močne ljudske vrste, ki bodo izkoreninile vse do zadnjega izkoriševalca iz naše zemlje. Mi vemo, da so tisti, ki danes govorijo proti prostovoljnemu delu prav taki kot so bili tisti, ki so govorili proti naši partizanski borbi. In vsak pošten človek danes že ve, da so ti ljudje v službi mednarodnega kapitala, da so ti ljudje v službi tistih, ki jim ni všeč, da rudniki in tovarne delajo za delovnega človeka in v njegovo korist, da polja rode delovnemu ljudstvu, da delovno ljudstvo kratkoma ne dovoli, da bi plodove njegovega dela ropali izkoriševalci.

Vsak dan je več delovnih brigad, delovnih bataljonov in nihče ne more ustaviti volje delovnega ljudstva, da se strne v eno silno, ustvarjalno fronto dela, ob kateri se bodo razbili tisti, ki to delo obsojajo. Mi vemo, da rastejo naši domovi in da bo vsak teh zaznamovan z našim trudom, prav tako kot je vsaka ped naše zemlje zaznamovana z našo krvjo.

Mladina, žene, delavci, ljudska inteligenca, s skupnimi napori, s prostovoljnimi delom smo že mnogo napravili, pospešili slo dokaj obnovno naše domovine, marsikateri družini smo zagotovili to zimo lasten dom, domačo streho. Toda še nas čakajo nešteti domovi, še nas čakajo sledovi bede, zato se strnimo prav vsi v delovne enote, zato naj ne bo nikogar, ki ne bi sodeloval na prostovoljnem

Krik primorskega ljudstva ob novi žrtvi squadrističnega nasilja na tržaških ulicah
Stojte, naše potrpljenje je doseglo višek!

V soboto, 15. junija je fašistično nasilje zahtevalo spet novo žrtev iz vrst poštenega protifašističnega ljudstva. Fašistične skupine že nekaj časa patrolirajo po Trstu, oborožene z noži, boksarji, palicami in kamni. Nekaj takih skupin s svojimi poveljniki, južnjaki iz okolice Barija in Neaplja, z belimi robci okrog vratu so tudi v soboto izzivalno prežale v zasedah. Ustavljalne in preiskovalne so ljudi. Čim je bil nekdo delavsko oblečen ali pa je bil videti Slovenec, so se vrgli nanj in ga grozovito pretepli. Gilbert Povodnik je šel po cesti v delavski obleki in so ga napadli, aa jim je že skoraj utekel, ko mu je angleški vojak nenadoma podstavil nogo, da je padel. Tedaj so se vrgli nanj squadristi blizu bara »Unità«, ga pretepli in mu prebodli trebuh, da je obležal hudo ranjen.

Približno pol ure nato so iste skupine napadle blizu gostilne »Alla Grotta« tovariša Karla Hlača. Umorili so ga z dvema ubodoma v srce.

Taki napadi so se še naprej ponavljali in nihče od tako »hvaljene civilne policije« ni preprečil teh zločinov, niti ni bil prijeto nobeden od številnih fašističnih banditov.

To je kratko poročilo o krvavem zločinu, ki so ga izvršili spet fašistični banditi na tržaških ulicah. Tovariš Hlača je bil zaklan, živinsko pobit zato, ker je bil zaveden Slovenec, zato ker je vse svoje sile posvetil zmagi ideala ljudskih množic — zmagi ljudske demokracije. Ob tej žrtvi se je spet razgalila vsa krvava resnica vloge fašistične zalege okrog »Voce libera«, CLN-a, ki ima en sam namen: na naših tleh nasilno postaviti spomenike »višje kulture«, ki pomeni nenasitno morjenje, pobijanje, prelivanje krvi. Na eni strani vodi reakcionarna gospoda nezaljšano kampanjo sovraštva preko svoje-ga umazanega tiska, na drugi strani pa njihovi banditi izvršujejo podvigne in ponoči napade na protifašiste. In policija, kakor da ne obstoja. Kadar intervenira, intervenira tako, da zasači samo še napadenca, ki je slučajno ostal živ in ga aretirajo, medtem ko jo napadalec varno odkurijo in jih nihče ne zasleduje, to se pravi, da je pošten protifašist danes v Trstu v stalni smrtni nevarnosti in to pomeni »višjo kulturo«.

O tem zločinu, ki se je zgodil v soboto, ne ve nihčevar policija, ne piše nihčevar Voce libera, niti »nepri-stranski« »Glas zaveznikov«. Med nami pa leži mrtev protifašist in njegova kri, ki je pordečila tržaške ulice je neizbrisen pečat volje Trsta, da se priključi k Jugoslaviji, ki pomeni rešitev temu mestu.

Ob takem krvavem zločinu postane še jasnejše, da sta v Trstu dve sili: ogromna večina prebivalstva italijanske, slovenske in hrvaške narodnosti, ki zahteva Titovo Jugoslavijo, na drugi strani pa profašistična italijanska manjšina, ki se je postavila v službo mednarodne reakcije in ubija ter mori z vzkliki: »Italija, Italija!« Pečat svoji »višji kulturi« daje s pluvanjem, pretepanjem in klanjem. Kdor ne bi poznal vseh dejstev, bi se morda vprašal: kako je mogoče, da lahko v časovnem presledku 30 minut sredi Trsta banditi zabodejo nekoga v trebuh, drugega pa ubijejo takorekoč na istem mestu, ne da bi policija intervenirala ali

delu, pri tem pa budno kažemo na ti, ki naše požrtvovalno delo obsojajo. Ljudstvo naj jih spozna, ne dovolite, da bi sovražniki naše nove Jugoslavije hujskali proti udarniške-mu delu. Vsi tisti, ki pomagajo ustvarjati, ki ste vsak trenutek pripravljene žrtvovati vse svoje sile za obnovo domovine, zavedajte se, da so sovražniki vaših naporov in naše skupne svobode tisti, ki na kakršen koli način ovirajo naše prostovoljno delo. Povežite vašim materam, povežite sestram, bratom in očetom, da ste danes spet v prvih vrstah borbe za novo Jugoslavijo in povežite jim, da so napadi na prostovoljno delo naperjeni na vas, ker ljubite svojo domovino in ker spoštujete spomin vseh tistih, ki so ljubezen do svoje domovine zapечатili s svojo krvjo.

Kmetje, ki vse dni delate po polju pa še najdete čas, da popravljate ceste, žene, ki vzgajate našo mladino, gospodarite po domačijah pa še naj-dete časa za prostovoljno delo, delavci, ki ne poznate danes utrujenja,

poskušala preprečiti zločin. Poštenim protifašistom je postalo zdaj že jasno, da ta policija ni postavljena zato, da bi ščitila ljudstvo in skrbelo za red, ampak je postavljena zato, da ščiti koljaške squadriste in fašiste pri napadanju na mirno prebivalstvo.

Nekaj pa se vprašajo ob teh krvavih dejstvih naši ljudje. Kaj namerava ukreniti Zavezniška vojaška uprava za zaščito osebne varnosti protifašističnega prebivalstva?

Tržaško delavstvo je 18. junija dopoldne v znak protesta ustavilo četrt ure vse stroje. Tržaški proletari- at, delovno ljudstvo cone A pa je dvignilo neizprosno krik v svet ob žrtvi tovariša Hlača: **Stojte, naša potrpežljivost je dosegla skrajne meje. Mi smo šli v boj proti takemu zločin-skemu pobijanju, kakršno se danes pri nas obnavlja!** Prebivalstvo Julijske krajine z ogorčenjem obsoja hujskaško delo CLN-a, zločinsko vlogo oboroženih fašistov in squadristov na tržaških ulicah, vlogo civilne policije, Z ogorčenjem obsoja preiskave, ki jih vrši civilna policija po prostorih protifašističnih organizacij, kjer orož- ja ni in da tega orožja ne iščejo tam, kjer ga je na pretek.

Zanimivo je, da je bilo pri po-grebnem sprevedu tudi mnogo po-licije, tiste policije, ki je spremljala onega mrtvega človeka, katerega ni hotela ščititi živega.

Nam, v coni B ob tem krvavem zločinu postane jasna tudi vloga ti-stih nergačev, tistih, ki blatijo ljud-sko oblast, ki blatijo napore delov-nega ljudstva za obnovo domovine, ker vemo, da bi ti prav tako hujskali proti ljudstvu, če bi bili v Trstu in da bi prav tako z noži zabadali po-šteno prebivalstvo. Jasno nam postane, da je vsakdo, kdor danes ne ceni naše svobode, kdor danes ne ceni naših naporov, naš sovražnik, ki bi nam prvi trenutek zabodel nož v srce. Ob tem krvavem zločinu spoznamo tudi, kako zločin vrše tisti, ki še kjer koli, v bojazni pred ljudsko obsodbo, skrivaj podpirajo reakcionarno časo-pisje, ki hujska in uči vršiti take pokolje, kot je umor tovariša Hlača.

Mladina koperskega okraja je še pospešila svoje delo v Mladinskem tednu

Pred pričetkom mladinskega te-dna so goreli po koperskem okraju v Laburju, Borštu, Glemu in v Mare-zigah kresovi. Potem so se vršila zborovanja mladine, kjer se je mla-dina predvsem seznanila s pomenom mladinskega tedna. 3. junija je bil pionirski dan, katerega so pionirji proslavili z delom od 7 ure zjutraj do 12 dopoldne. Pionirji iz Laborja, Boršta in Truske so popravljali prostor okrog šole, pionirji iz Marezig pa so čistili požgano šolo, popoldne ob 2. uri pa so se skupno zbrali v

Marezigah na miting. Obljubili so, da bodo posvetili polno pažnjo temu, da bodo res sledili pozivu maršala Ti-ta in se učili delati, kakor jih Tito uči. Temu je sledilo 8 recitacij, 2 igri-ci in zapeli so pionirsko himno.

Na prostem pa se je vršil fizkul-turni nastop. Dne 4. junija pa so sple-tli 8 vencev, katere so naslednje-ga dne položili na grobove padlih borcev v Marezigah.

Tako dela in se uči delati tudi mladina iz okolice Marezig.

Tanja.

V Herpeljah-Kozini imamo vodovod

Odstranjena je velika skrb za vo-do. Gospodinjam ni treba več dvigati težkih veder iz napol suhih vodnja-kov, ampak jim voda sama teče v nastavljeni vedra, živina se spet napaja v vaškem koritu in ljudje so upravičeno zadovoljni nad uspehom svojega dela in nad dejstvom, da je pri nas ljudska oblast, kjer ljudstvo v miru gradi in obnavlja, kjer ljudska

oblast dela sama v korist ljudstva. Zadnje dni pred begom so fašisti in nacisti porušili vodovod. Tako so bili Herpelci vedno v strahu pred sušo, ki jim ni požgala samo polj, ampak vzela tudi najnujnejšo vodo. Ob takih primerih so morali voziti vodo po železnici iz Divače. Toda v prvomajskem tekmovanju si je ljudstvo zadalo nalogo, da obnovi vodovod in

Številke govore o naših žrtvah

Iz izjave pomočnika ministra za zunanje zadeve zvezne vlade FLRJ dr. Aleša Baeblerja.

Pri ocenjevanju vojne škode posamez-nih zaveznikov v tej vojni se jemlje v obzir samo škoda, prizadeta na teritoriju v mejah, ki so priznane po današnjih mednarodnih sporazumah. Jugoslovanski narodi pa so se borili, ne da bi se ozi-rali na te meje. Kakor so se borili vsi ostali Jugoslovani, tako so se borili tudi tisti, ki so četrt stoletja trpeli pod itali-janskim jarmom. Ti Jugoslovani niso bili med zadnjimi, ampak so ostali med prvimi v tej borbi. Zrtvovali so 42.000 člo-veških življenj, 93.460 oseb pa je bilo zaprtih ali odvedenih. Neštivilne vasi so porušene in požgane. Vse železniške pro-ge in ceste so hudo poškodovane, sko-raj vsa pristanišča so prizadeta, nekate-raj izmed njih pa, kakor n. pr. Reka, so popolnoma uničena. Industrija, posebno ladjedelnic, so hudo trpele zaradi bom-bardiranja. Javna in zasebna poslopja, gozdovi, živina, sadovnjaki — vse je hudo poškodovano. Pokrajinska komisi-ja za vojno škodo je delala prav tako vestno, kakor komisije v ostali Jugosla-viji, in precenila vojno škodo v Julijski Krajini na 1 milijardo 134.141.000 ameri-ških dolarjev (vrednost iz leta 1938).

pred časom je pričela teči voda v Dijaškem domu. Samo skrbi naše ljudske oblasti in prostovoljnemu delu prebivalstva gre zahvala, da imajo danes v Herpeljah-Kozini vodo.

Saj je svoboda, demokracija

Gospod župnik iz Ravnice nad Grgarjem in obnova na Lokvah

Minulo nedeljo se je v junaški vasi Lokve nad Trnovem zbralo ve-liko število ljudi na kulturno-pro-svetno prireditev. Mlado in staro iz vseh okoliških vasi je prisostvovalo

z velikim zanimanjem prireditvi, ka-tere dohodki so bili namenjeni za obnovo Lokev, ki so za časa narodno-osvobodilne borbe žrtvovali vse. Ni jim bilo žal niti svojih hiš, gospodar-

skih poslopij, niti svojih življenj, samo da bi bil fašizem premagán, Primorska osvobodjena in priključena k materi Jugoslaviji.

Tudi danes so pripravljene vašča-ni žrtvovati vse za obnovo z vročo željo, da čim prej zgradimo močno in čvrsto državo. Le gospod župnik iz Ravnice ni hotel razumeti nedeljske prireditve, njenega lepega namena, temveč je s skupino nekaterih prav takih, kakršen je sam, razbijal in razgrajal s harmoniko in vpitjem ter skušal motiti prireditev. Na prošnjo vaščanov in prirediteljev, da naj ven-dar mirujejo in ne motijo prireditve, je odgovoril: »Saj je svoboda, demo-kracija!«

Ker je ljudstvo sprevidelo, da župnik s svojimi pomagači nikakor ne bo odnehal, se je predstava prek-inila. Toda gospod župnik iz Rav-nice s takim postopanjem ne bo one-mogočil naše obnove, niti omajal na-še vere v lepšo bodočnost, temveč je dal samo ponoven dokaz, kako ne-katerim, pa četudi so v duhovniških oblačilih, ni po volji naša obnova, nočejo bratstva, ljubezni in edinosti med narodi, nočejo, da bi ljudje drug drugemu pomagali, pa čeprav naša vera uči: Ljubi svojega bližnjega, po-magaj mu v nesreči!

Vaščan iz porušenih Lokve.

narodno osvobodilno borbo in z od-prtimi rokami sprejel osvoboditelje, nadalje vemo, da je gospod župnik na Banjškah pozval ljudi, da obnav-ljajo, da prostovoljno delajo in da je obsodil fašista Margottija. To je tisto živo nasprotje med človekom, ki po-šteno služi, in med človekom, ki si je nadel naziv duhovnika samo zato, da bi hlapčevsko izvrševal naloge fa-šizma.

To spoznanje nas še bolj utrjuje v neomajni volji po delu, po prosto-voljnem delu in v izvrševanju naših obvez, ki smo jih dali dragemu Titu, da bomo delali, da bomo obnavljali in obenem, da bomo strli vsakogar, kdor se nam bo na tej poti postavil po robu.

Naša pot je ravna in jasna; mi pa smo taki in taki bomo ostali, ker nočemo nič drugega kakor svoje pr-vice, kakor to, da smo na svoji zemlji svoj gospodar in da se nam pusti, da s svojimi silami gradimo sebi in svojim potomcem lepšo in boljšo bodočnost.

Idrijski rudar

OD TEDNA DO TEDNA

Začelo se je nadaljevanje konference Sveta zunanjih ministrov v Parizu. — Varnostni svet Združenih narodov razpravlja o Španiji. — Zasedanje Izvršnega komiteta Svetovne sindikalne federacije v Moskvi. — Proces proti izdajalcu Mihailoviču razkrinkuje delo domače in svetovne reakcije v profašistični vojni. — Spremembe v političnih organih državne uprave v Jugoslaviji. — Trgovinski sporazum med Jugoslavijo in Francijo predstavlja utrditev gospodarskega sodelovanja. — Na seji vlade FLRJ so razpravljali o osnutkih novih zakonov. — Rezultati volitev v Italiji in Franciji kažejo nadaljnji porast moči demokratičnih množic. — Pričetek predvolivne kampanje v Romuniji. — Nemiri v Palestini.

Osrednji dogodek v svetovni politiki je nadaljevanje konference Sveta zunanjih ministrov v Parizu, ki se je pričelo 15. junija. Namen te konference je izdelati osnutke mirovnih pogojev, kar bo omogočilo sklicanje mirovne konference 21 zaveznih držav. Narodi Evrope, ki so se skupaj z velikimi zavezniki državam borili proti fašizmu, imajo danes upanje na uspeh konference, toda v delu anglo-ameriškega tiska pod vplivom reakcionarnih krogov se kažejo nevarne težnje v korist Nemčije, kar bi pomenilo spodkopati temelje poveljnega mira in varnosti. Če bi na tej konferenci ne prišlo do sporazuma med štirimi velikimi državami, bi se odnosi med veselimi poslabšali, kar bi dovedlo do ustvarjanja raznih političnih blokov. Na dnevi redne konference so postavili naslednje točke: iz prejšnjega sestanka bodo nadaljevali razpravljanje o osnutku mirovnih pogojev z Italijo, Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko; nato bodo razpravljali o nemškem vprašanju, potem na predlog zunanjega ministra ZDA Byrnesa o Avstriji in končno na predlog zunanjega ministra ZSSR Molotova o razvoju političnega položaja v Italiji.

Te dni obravnavajo v Parizu mirovno pogodbo z Italijo, zlasti vprašanje reparacij, na katerega rešitvi je Jugoslavija zelo zainteresirana. Ni še rešeno, kakor je izjavil dr. Aleš Bebler v Parizu, kaj spada k reparacijam in kolikšne naj bi bile v praksi. Glavni izgovor anglo-ameriških krogov, da Italija ne more plačati reparacij, je popolnoma neutemeljen, kajti ves svet ve, kot je že izjavil Molotov, da Italija krije ogromne okupacijske stroške v korist Anglije in ZDA; treba bi bilo te stroške samo zmanjšati in Italija bi lahko plačala del teh reparacij. Jugoslavija ima brezpogojno pravico do reparacij, kajti Italijanji so zasedli eno tretjino našega ozemlja, ubijali, požigali, plenili po naši domovini, tako da znaša skupna škoda okrog devet milijard dolarjev, danes pa nam priznavajo samo okrog 200 milijonov. Pri tem pa celo jemljejo v obzir samo škodo na ozemlju Jugoslavije v okviru mej, ki so priznane po današnjih mednarodnih sporazumih. Vojna škoda same Juljske Krajine pa znaša 1149 milijonov dolarjev po oceni Pokrajinske komisije za vojno škodo. Kakor so se borili vsi ostali Jugoslovani, pa smo se med prvimi borili tudi mi, ki smo četrta stoletja trpeli pod italijanskim jarmom. Poleg tega pa se je italijanski napad na naše kraje začel takoj po prvi svetovni vojni, kar je privedlo do velike gospodarske škode s protizakonitim plenjenjem.

Prebivalci Juljske Krajine smo trdno prepričani, da bo naša ožja domovina na pariški konferenci priključena k Jugoslaviji, ker se zavedamo pomči, ki nam jo nudi SZ. Kljub temu, da fašistični izvajalci, novokvadrasti, neprestano napadajo mirno prebivalstvo Trsta in v coni A, kljub temu, da so italijanski študentje v Trstu na trgu Cavana umorili delavca Karla Hlačo iz Lonjera pri Trstu kljub vsemu nasprotovanju, oviram in težavam bomo z delom in obnovno dokazali svojo pravico in zahtevo po priključitvi k Jugoslaviji.

Gospodje, v coni B je konec izžemanja človeka po človeku

Naš trud in naš znoj smo vložili v to zemljo in ta zemlja bo rodila nam

Pod zgornjo parolo je svobodno ljudstvo v Titovi Jugoslaviji, kjer si delovne množice same urejujejo svoje življenje, izvedlo agrarno reformo in tako končalo stoletno borbo našega kmeta za zemljo, ki mu jo je nasilno odvzela gospoda. Tam danes ni več kolonov in brezpravnih viničarjev ter gospodov, ki so živeli od žuljev teh ljudi. Danes tam ljudstvo z ljubeznijo obdeluje svojo zemljo za svoje potrebe.

Pri nas pa imamo še gospode, ki so živeli ves čas od žuljev naših rok. Gospode, ki so v času borbe sedeli v Trstu, ljudi, ki hočejo danes ovirati naše gospodarstvo, ki namerno širijo klevetniške vesti o naših organih narodne oblasti in podpirajo s tem reakcijo v naši borbi za Trst. Tak gospod je Hosak Viljem, lastnik veleposestva v Odolini, okraj Herpelje-Kozina. Veleposestvo obsega okrog 340 ha in je od tega približno 18 ha lepih njiv. V letošnji pomladi je naša traktorska postaja vso zemljo, ki je bila zanemarjena, preorala.

Na zasedanju Varnostnega sveta Združenih narodov v New Yorku je sedaj razpravljanje o Španiji. Franco se je na tej razpravi po izjavah nekaterih bivših nemških generalov, ki jih je priobčil sovjetski tisk, razkrinkal kot aktiven agent nemškega fašizma. Kljub temu dejstvu pa se Svet izmika sprejetju energičnih ukrepov proti Francovemu režimu; v obrambo španskega ljudstva se je dvignil edino predstavnik ZSSR Gromiko s predlogom za prekinitve diplomatskih odnosov s Francovo vlado. Vprašanje je prekoračilo okvir same Španije. Gre za usodo organizacije Združenih narodov, namreč, ali bo ta organizacija resnično orodje narodov za mir in sodelovanje, ali pa bo postala orodje skupine gospodujočih sil, kar je bilo nekdanje Društvo narodov.

17. t. m. se je pričelo v Moskvi zasedanje Izvršnega odbora komiteta Svetovne sindikalne federacije. Najnaprednejši razred sodobne družbe, delavstvo, bo na tem zasedanju obravnavalo vprašanje obiska Nemčije po komisiji Svetovne sindikalne federacije, medsebojne odnose SSF z zavezniki kontrolnim svetom v Berlinu, medsebojne odnose SSF z organizacijo Združenih narodov, v glavnem z gospodarsko-socialnim svetom, obnovi Generalne konfederacije dela v Grčiji in vprašanje o ukrepih proti Francovemu režimu v Španiji. Svetovna sindikalna federacija, ki predstavlja več kot 60 milijonov organiziranih delavcev, ki so pretpeli velike žrtve v borbi proti fašizmu, predstavlja danes močno organizacijo delavstva sveta, ki je poklicana, da čuva mir in varnost narodov. Sovjetski sindikati, ki se aktivno borijo za enotnost svetovnega sindikalnega gibanja, pozdravljajo otvoritev zasedanja Izvršnega komiteta federacije v glavnem mestu SZ in izražajo prepričanje, da bodo uspešno rešene vse postavljene naloge.

Dogodek svetovnega pomena je tudi proces proti izdajalcu Draži Mihailoviču ter njegovim sodelavcem pred vojskim sodiščem Vrhovnega sodišča FLRJ. Pri zaslišanju Mihailoviča, ki se je te dni zaključilo, se je še enkrat razkrilo njegovo sodelovanje z okupatorjem in borba proti osvobodilnemu gibanju pod geslom »antikomunizma« kot zarota proti boju demokratičnih množic Jugoslavije za osvoboditev od okupatorja in domačih izdajalcev. Poleg tega pa je bilo razkrito tudi delovanje svetovne reakcije, ki je s pomočjo begunske vlade v Londonu ter nekaterih članov anglo-ameriške misije pri Vrhovni komandi četniških tolp skušala uničiti osvobodilno gibanje. Predlog Mihailovičevih branilcev, da bi zaslišali ameriške letalce kot pričue, da Mihailovič ni sodeloval z okupatorjem, je bil odklonjen, kajti dokazov o njegovem izdajstvu je bilo toliko, da je on sam moral priznati svoje zločine. Sedaj se nadaljuje zasliševanje ostalih obtožencev. Narodi Jugoslavije zasledujejo razpravo z velikim zanimanjem in Vrhovno sodišče prejema vsak dan brzojavke, v katerih ljudstvo zahteva pravično kazni. Tudi inozemski časopisi prinašajo članke o tem procesu, v katerih se izraža popolno zaupanje našemu sodišču. Tudi prebivalstvo Juljske Krajine se z ogorčenjem spominja grozodejstev, ki so jih Mihailovičeve četniške tolpe vršile po Primorskem zadnjega pol leta pred osvoboditvijo.

V organih državne uprave in političnih organizacijah Jugoslavije so se v zadnjem tednu izvršile nekatere spremembe. Zvezni minister za industrijo in predsednik Gospodarskega sveta Andrija Hebrang je podal ostavko zaradi bolezni, na njegovo mesto pa je bil imenovan Boris Kraigher, dosedanji tajnik Izvršnega odbora SIAU, kot minister za notranje zadeve, na njegovo mesto pa je bil izvoljen Branko Babič.

Novi predsednik vlade LR Slovenije

tov. Miha Marinko je imel pred Prezidijem SNOS-a govor, v katerem je podarjal smernice nove vlade. Treba je še bolj pogumno razvijati in izvrševati gospodarske načrte. Boriti se proti vsem okusom pesimizma, ozkočrudnosti in okostenelim normam nekaterih starih strokovnjakov. Nova vlada bo nadaljevala delo, ki ga je zasnoval in vodil tovariš Kidrič. Ostreje bo nastopila proti vsem kršilcem ustavne zakonitosti, pa naj nastopajo še tako zvito, izkoriščujoč včasih celo verska čustva kmečkega ljudstva. Treba je očitati enotnost našega naroda in vseh narodov Jugoslavije. Od onih, ki hočejo nekaj drugega, kot je interes ljudstva, pa je treba potegniti ločnico in jih razkrinkati. Treba je razviti s pomočjo družbenih organizacij silni tekmovalni elan delovnih ljudi in razviti gospodarsko podjetnost vseh nižjih organov oblasti, zadržaj in privatizma. Prav tako se mora skrbeti za nadaljnji kulturni dvig. Slovenski narod in njegovi družbeni, politični in oblastveni organi pa bodo vse svoje napore vložili za priključitev Juljske Krajine, Trsta in Koroške.

Med Jugoslavijo in Francijo je bil sklenjen v Parizu trgovinski sporazum, ki bo pospeševal medsebojno izmenjavo blaga. Jugoslavija bo izvažala v Francijo predvsem les, hmelj in rude, uvažala pa bo optične instrumente, kemične proizvode, aparate, tekstilije in začimbe. V obeh državah bodo obratovalne emisijske banke za ureditev medsebojnih finančnih poslov.

Dne 14. junija je bila seja vlade FLRJ, na kateri so potrdili predloge osnutkov zakonov o zadržajih, o državnih uslužbencih in o javnem tožilstvu. To nam priča, kako se Jugoslavija vsak dan bolj razvija in izgrajuje v vseh organih in ustanovah ljudske oblasti.

Te dni je bilo objavljeno končno poročilo o izidu volitev v ustavodajno skupščino Italije. Krščanski demokrati so dobili 206 poslanskih mest, socialisti 115, komunisti 105, narodno-demokratska zveza 40, ostalih 11 strank pa skupno 89. Vsa predvolivna kampanja Vatikana proti Komunistični partiji torej ni uspešna; ljudstvo Italije vsak dan bolj zaupa svoji Partiji, ker ta s svojo dosledno borbo za uničenje ostankov fašizma priča, da je edina dosledna stranka delovnega ljudstva. Italija je danes republika in kraljevska družina se je morala kljub vsem svojim spletkam vendarle umakniti na Portugalsko. Za predsednika republike do ustavodajne skupščine je bil imenovan De Gasperi.

Po volitvah v Franciji je Komunistična partija na zasedanju Centralnega komiteta v svoji resoluciji izjavila, da je v današnjem položaju potrebno končati sedanje gospodarske razmere in izdelati novo ustavo, ki jo bo sprejela velika večina republikancev in pri kateri izdelavi bo Partija aktivno sodelovala. V zunanji politiki je po tej resoluciji treba nadaljevati dosedanje politiko in priboriti Franciji pravice do reparacij in preskrbeti večje pošiljanje nemškega premoga. V notranji politiki pa je treba, da nova vlada zadovolji upravičene zahteve delavcev in izboljša gospodarski položaj ljudskih množic. Pri volitvah je Komunistična stranka dobila večje število glasov, napredovala pa je tudi reakcija, v vrstah katere so znani »munchenovci in vichysti«. Tako so delavske vrste postale neenotne zaradi protikomunističnega dela socialistične stranke. Resolucija je zato postavila kot največjo dolžnost vsakega komuniste, da stori vse za vzpostavitev bratskih odnosov s tovariši socialisti, da se na ta način utrdi delavska enotnost, zberejo široke republikanske množice in tako pripravijo zmaga na bodočih volitvah.

V Romuniji se je pričela predvolivna kampanja. Demokratične stranke so združene v enoten blok in vodijo skupno kampanjo. Peščica ljudi, nekdanjih močevcev s Petrescom na čelu pa skuša svoje osebne interese staviti nad interese vsega naroda.

V Palestini se vsak dan bolj množijo nemiri prebivalstva, ki hoče imeti resnično svobodo. Te dni so bili rastreseni letaki, ki pozivajo židovsko ljudstvo na borbo. Oddelki britanske vojske so obkolili dve židovski koloniji.

Delovna mladina, naša bodočnost

Konferenca delavske mladine nakazala naloge delavskih sindikatov

Pred kratkim se je vršila v Ajdovščini konferenca delovne mladine Vzhodnoprimorskega okrožja, na kateri je bila med drugim podana tudi važnost in nujnost tesnejšega sodelovanja Enotnih sindikatov z delovno mladino in postavitev sindikalne mladinske komisije.

Prav na osnovi dejstev, da so naši sindikati napravili v pogledu delavskega vprašanja ogromen razmah, zdaj tu v coni A lahko govorimo o strnjenih delavskih vrstah, katerih se ne da več izkoriščati, ki pa z vsemi silami prispevajo k izgradnji domovine. Kljub temu pa moramo ugotoviti še nekatere pomanjkljivosti v zvezi z nalogami naših sindikatov. Mi vemo, da je prav mladina stebel naše bodočnosti, ki bo znala ponesti skušnje naše narodno osvobodilne borbe v bodočnost kot osnovo za svoje ustvarjalno delo. Tej mladini so tudi v veliki meri že posvetili povsod pravilno pažnjo, vendar pa se dogajajo še primeri, da so naši vajenci, ki so uslužbeni pri nekaterih zasebnih podjetjih, smatrani kot vajenci v preteklosti. Dogajajo se poedini primeri, da jih fizično izkoriščajo, zapostavljajo ali celo tepejo, dejansko pa se ne uče tega, kar naj bi postal jutri njihov poklic. Prav tako so se pojavili primeri, da vajenci niso socialno zavarovani in da za svoje delo ne prejemajo plače, da si vemo, da mora v današnjem času biti vsak vajenec za svoje delo po zakonu plačan. Take nezdrave razmere, katerim se v nekaterih primerih pridružuje tudi ljubosumno čuvanje lažjega in boljšega načina dela, škodujejo napredku delavskega razreda in napredku delavnega ljudstva sploh. Mladinska konferenca je ostro obsodila tiste poedince, ki tako ravna z delovno mladino in postavila najostrejšo zahtevo, da se razkrinka in odstrani vsakdo, ki bi skušal na ta način ovirati vzgojo delovne mladine.

Ta svoj sklep je konferenca postavila pred mladinsko sindikalno komisijo z nalogo, da ga izvede. Seveda pa se ta naloga postavlja v istem trenutku pred vso mladino in pred vse delovno ljudstvo sploh. Naloga mladine je, da se strne v sindikalne organizacije in da v veliki meri sama pripomore k izboljševanju odnosov. V trimesečnem Titovem tekmovalju bomo med drugim odstranili tudi nezdrav pojav zatiranja in izkoriščanja, ki se opaža v raznih podjetjih. V vseh panogah dela bomo vzpostavili mladinske sindikalne komisije, v katere bomo izvolili naše najboljše mladince in katerih naloga bo tudi reševanje gospodarskih vprašanj, vprašanj proizvodnje in produkcije, vajeniškega socialnega zavarovanja, plač, kolektivnih pogodb ter strokovnega in ideološkega izobraževanja. V naših podjetjih imamo dovolj problemov, ki jih mora reševati sindikalna komisija.

Danes, v času obnove, izgradnje in tekmovalja, moramo stremeti za tem, da pristopamo vedno k novemu in boljšemu načinu dela. Iz naših vrst morajo priti najbolj kvalificirani delavci, kajti danes nas ne tlačijo več fašistični teror, danes nimamo zaprek od organov ljudskih oblasti. Danes imamo podanih dovolj pogojev za naš razvoj; s hitrimi koraki moramo kreniti naprej v dviganju kulturnega nivoja delavske mladine, iz naše srede morajo priti množični in najbolj kadri delavskih strokovnih vodij, dobrih in požrtvovalnih delavcev.

Nič več se ne da kupiti pravice za »pitano kokoško«

Naša ljudska sodišča so plod naših težkih osvobodilnih naporov

Se se najdejo ljudje, ki ne morejo razumeti novega časa, novih razmer in novega duha, ki vlada pri naših ljudskih organih. Posamezniki mislijo, da še vedno živimo v časih, ko si mogel kupiti pravico za pitano kokoško ali pa polno denarnico.

Takega mišljenja je bila tudi tovarišica Lenarčič Ivana iz Tabora. Pri okrožnem ljudskem sodišču v Postojni je imela opraviti neke zadeve. Po opravljenih poslih je v veži počakala ljudskega sodnika in mu zaupno povedala, da ima zanj pripravljeno lepo »pipiko«. Seveda jo je ljudski sodnik energično zavrnil, naj si nikar ne domišlja, da so danes še tisti časi fašističnega sodstva, ko si lahko pravico kupil in dokazal z »lepimi pipikami«. Rekel ji je, naj gre takoj domov, ako noče imeti neprijetnih posledic. Imenovana tovarišica je na te besede odšla.

Ko pa je dotični ljudski sodnik

prišel na večerjo v menzo, mu je gospodinja povedala, da ima zanj kokoško, katero je bila prinesla nekakšna, ki je trdila, da je kokošč že plačana. Razumljivo je, da je »lepa pipika« morala takoj nazaj k svoji lastnici. Lastnica sama pa se bo morala zagovarjati pred ljudskim sodiščem zaradi poizkusa podkupovanja. Dotični sodnik je namreč, zavedajoč se svoje dolžnosti ljudskega organa, vso zadevo prijavil ljudskemu tožilcu.

Prepričani smo, da bodo posledice dejanja te ženske take, da ne bo nikoli več poizkusila na sličem način kupovati ali dokazovati pravice.

Ostalim pa naj služi dogodek kot v pouk, da se naši ljudski organi, naša oblast, dobro zavedajo svoje odgovornosti pred ljudstvom. In da bo vsak sličem poizkus najstrožje kaznovan!

Iz Postojne.

ZA TOVARIŠE, KI SO ODŠLI V BRČKO

Pred nekaj dnevi so odšli na gradnjo mladinske proge v Brčko—Banoviči tudi mladinci našega okraja in mi smo na to mladino zelo ponosni in jim stalno pišemo. Samo pisмени stiki so se nam zdeli veliko premalo za priznanje njihovega dela, zato smo izvedli nabiralno akcijo po vsem okraju.

Zbrali smo: preko 3000 kg svežega sadja, 50 kg keksov, 30 kg prepečenca, 100 kg limon, 80 kg koruzne moke, 3 kg slanine, 120 kg raznih konzerv, 1000 cigaret, 1 liter olja, pol litra žganja, nekaj litrov vina ter 12.000 lir.

Pri tej nabiralni akciji so se naj-

Danes so krompirjeve njive obdelane. Ljudstvo pa se je še bolj globoko zavedlo, da mora neizprosno nadaljevati borbo za priključitev k Titovi Jugoslaviji, da bo tudi pri nas izpolnjena zahteva: »Zemljo ti nastemu, ki jo obdeluje.« Najstrožja kazni za narodne sovražnike in saboterje. B. V.

bolj izkazale sledeče vasi: Ankarana je zbrala 5714 lir, 0,60 kg slanine in 60 jajc; Šmarje so zbrale kljub temu, da je vas požgana, 1062 lir, 2 kg bele moke in 7 kg koruzne moke; Brezovica je zbrala 720 lir; Popetre so zbrale 500 lir in Pumjan 500 lir.

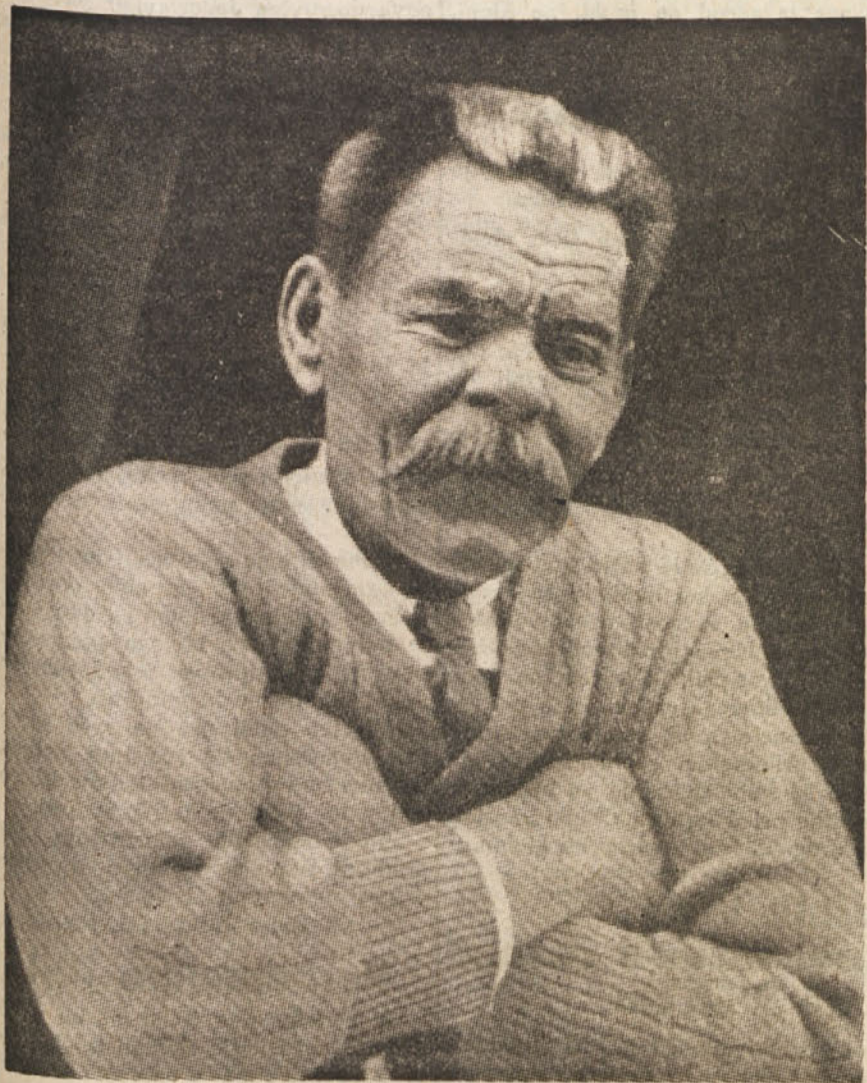
S to nabiralno akcijo je naša mladina ponovno dokazala, da hoče žrtvovati na kakršen koli način za obnovo in zgradnjo naše porušene domovine. Tanja.

PEVCEM IZ OSEKA, UZIC IN VITOVELJ

V imenu vaščanov iz Ozeljana se zahvaljujem vsem pevcem in pevčkam iz Oseka, Uzic in Vitovelj, ki so s svojimi lepimi točkami pripomogli, da je miting, ki je bil na binkoštno nedeljo popoldne v Ozeljano ob priliki obiska ljubljanskih gostov, tako lepo uspel, da smo želi pohvalo vseh tovarišev in tovarišic, ki so nas obiskali. Anton Grudea.

OB DESETLETNICI SMRTI MAKSIMA GORKEGA

Tudi primorsko ljudstvo se spominja velikega sina delovnega ljudstva

18. junija je poteklo 10 let, kar je preminul pisatelj Aleksej Maksimovič Peškov — Maksim Gorki, pisatelj »bosjaštva«, pisatelj sveta, ki je bil zatiran in izkoriščen, Maksim Gorki, borec tega sveta za uredništvu, pisatelj velike socialistične Sovjetske države. Tega velikega borca za ljudske pravice, soborca Lenina in Stalina se v teh dneh tudi na množičnih proslavah spominja primorsko ljudstvo. Prav v dneh naših velikih naporov za utrditev vsega, kar smo si priborili, ker smo sledili prav takim velikim vzornikom kot je Gorki, nas morajo spominjati na naše vzornike še bolj utrditi, še bolj ojekleniti.

»Vsako znanje je koristno, koristno je tudi znanje o zmotah razuma in čustev«. Tako je zapisal Gorki in tako mi danes lahko povemo vsem tistim, ki bi radi izrabljali naš razum ali naša čustva, in jim povemo, da smo spoznali, da smo na pravi poti in da nas od te poti ne bodo uspeli odtegniti.

»Ljubite knjigo, ker je vir znanja; samo znanje je odrešilo, samo znanje more narediti iz vas duhovno silne, poštene in razumne ljudi, ki so sposobni iskreno ljubiti človeka, spoštovati njegovo delo in se srčno veseliti plodovitih sadov njegovega neprestanega, velikega truda.« Tudi to si bomo zapomnili, ker je tudi to napisal Gorki vsem poštenim ljudem, torej tudi nam, ki ustvarjamo domovino srečnih in svobodnih ljudi, tudi nam, ki se moramo v tem ustvar-

janju še mnogo učiti, učiti graditi pa tudi učiti braniti pred tistimi, ki bi nam radi naše stvaritve odvzeli.

»In paglavci, zadržani od nesmiselnega dela, neprestano žaljen po nesmiselnem posvojanju, sem samemu sebi svečano obljubil, da bom pomagal ljudem, da jim bom pošteno služil, ko dorastem, tako je napisal Gorki, tako pa je tudi sklenilo primorsko ljudstvo. Ali ni bila vsa Primorska v času 25 letnega fašističnega nasilja paglavci, zadržani od nesmiselnega dela, neprestano žaljen in psovan in ali se ni ta Primorska zaklela, da bo pomagala ljudem, zato je zrasla, zato se je uprla in danes uživamo plodove te zveste službe svoji domovini. In danes smo ji dvakrat bolj dolžni služiti kakor kdajkoli, ker vemo, da so še ljudje v svetu, ki bi radi videli, da bi bila Primorska neprestano »psovan in žaljen paglavci, ki bi se razbijali ob nesmiselnem delu.«

Kako je čutil Maksim Gorki z ljudstvom, naj pove »Pismo o proletarski umetnosti«, naj pove »9. januar« in »Humanizem Maksima Gorkega«. Gorki je bil pesnik delovnega ljudstva, ki je dobro vedel, da ima to ljudstvo celo vrsto sovražnikov med izkoriščevalci vseh oblik in je zato učil, da je ljubezen do človeštva nemogoča brez resnične mrznje napram njegovim sovražnikom, zato je proglasil načelo pravega, borbenega humanizma: Če se sovražnik ne preda, ga uničijo.

Pismo o proletarski umetnosti

(Odlomek)

Maksim Gorki je pisal literarnemu krožku tehnične šole v Pokrovskem, ko so ga vprašali, če je proletarski pisatelj ali ne, pismo, v katerem pravi:

»Mene osebno ne zanima spor kritikov, ali sem proletarski pisatelj ali ne. V nešteti jubilejskih čestitkah, ki jih prejemanj iz vseh koncev Unije, me umejnjujejo delavci soglasno »naš«, »proletarski«, »tovariši«. Glas delavcev je zame merodajnejši kakor glas kritikov. Ponošen sem, da me štejejo delavci za svojega, to je moj resnični ponos in velika čast zame.

Toda naziv »proletarski« po mojem mnenju ne odgovarja več popolnoma resničnemu položaju delovnih množic Sovjetske zveze. Proletarci so, kakor veste, razred ljudi, ki žive od svojega osebnega zaslužka in nimajo nobenih drugih sredstev za pridobivanje vsakdanjega kruha. Če je torej ta naziv še uporaben tudi za delavce in kmete Sovjetske zveze, za delovno množico, ki je prevzela politično moč naše zemlje in ki zavzema polagoma vse gospodarstvo in vse zaklade, — morate to vprašanje rešiti sami. Vprašate: »Na katerih posebnih zna-

pisatelja?« Menim, da je zelo mnogo takih znakov, h katerim spada: aktivno sovražstvo pisatelja do vsega, kar človeka od zunaj ali od znotraj tlačijo, do vsega, kar ovira njegov svobodni razvoj in njegovo rast, neusmiljeno sovražstvo do vseh lenuhov, zajedalcev, ljudi brez prepričanja, sploh do vseh falotov vseh načinov in oblik.

Spoštovanje človeka kot vira ustvarjajoče sile, stvaritelja vseh del, vseh čudežev tega sveta, borca zoper naravne sile in stvaritelja druge narave, ki jo tvorijo dela človeka, njegova znanost in tehnika, da bi ga osvobodile od brez-koristnega razsipavanja njegovih telesnih moči.

Pesniško upodabljanje kolektivnega dela, katerega cilj je ustvariti nove življenjske oblike, ki popolnoma izključujejo oblast človeka nad človekom in nesmiselno izkoriščanje njegovih sil.

Vrednotenje žene ne samo kot vira telesnega užitka, nego kot tovariša in pomočnika v težki življenjski borbi.

Razmerje do otrok kot do ljudi, katerim smo v vsem svojem delu odgovorni.

Stremenje pisatelja, z vsemi sredstvi

povišati aktivnost človekovo do življenja, mu vcepjati zaupanje do lastne moči, po svoji zmožnosti v sebi in izven sebe premagati vse, kar ovira človeka pri razumevanju velikega smotra življenja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

To je po mojem kratkem obrisu mojega nazora o pisatelju, ki ga potrebuje delavski svet...

9. januar

(Odlomek)

Poraz v vojni z Japonsko je povečal sovraštvo množic do carizma. Rusija je stala pred revolucijo, ki se je začela 9. (21.) januarja 1905 v Petrogradu.

Da bi oblast izigrala delavsko gibanje, je s pomočjo pape Gabona organizirala delavstvo, ki naj si s peticijami, prošnjami na carja pridobi svoje pravice. Tako so za 9. januar 1905 priredili v Petrogradu delavsko procesijo s cerkvenimi podobami in carjevimi zastavami, ki naj predloži carju v Zimski palači prošnjo o potrebah delavstva, čemur bo car ustregel. Namen tega pa je bil, da se ob tej »demonstraciji« najde povod za nasilno potlačanje delavskega gibanja. Peticijo na carja so sestavljali na zborovanjih, na katerih so boljševiki vnašali tudi zahteve po svobodi tiska, govora in združevanja, sklicanju konstituante, ločitvi cerkve od države, uvedbi osemurnega delavnika in razdelitvi zemlje. Seveda so obnem opozarjali, da se vse to ne bo pridobilo s procesijami in prošnjami, marveč z borbo in orožjem in da je procesija krinka policije za napad na delavce. Delavstva niso prepračili, ker je večina še verjela v carja.

9. januarja je šla ogromna množica delavstva do carja. Na ulicah je bilo blizu 150.000 ljudi: možje, žene, otroci.

Car Nikolaj II. ni sprejel prošnje, pač pa ukazal streljati v neoboroženo ljudstvo. Ta dan je padlo nad 1000 delavcev, ranjenih pa je bilo čez 2000. Ulice Petrograda so bile zalite s krvjo.

9. januar — »Krvava nedelja« je bil krvavi nauk za delavce. Vera v carja je bila ubita. Spoznali so, da brez boja ne bodo dosegli svojih pravic.

Ta zločin je vzdrnil delavstvo vsega carstva. Kmalu je stavkalo blizu pol milijona delavcev.

V Rusiji se je začela revolucija. ... Okrog prebivališča carja so stali v tesni, nepretrgani verigi vojaki, pod okni dvorca na trgu se je razvrstila konjica. Vonj sena, gnoja, konjskega potu je obkrožal dvorec, žvenket sabelj, zvok ostrog, povelja, topot konj je valovil pod okni.

Od vseh strani je na vojake pritiskala tesna množica ljudi, desetero tisoč razburjenih, a hladno razkačanih ljudi. Govorili so mirno, vendar nekako posebno tehtno, z novimi besedami in z novo nado, komaj morda jasno njim samim. Stala je stotinja vojakov, opirajoč se z enim plečem ob zid stavbe, z drugim — ob železno omrežje vrta, ter zastavljala pot na trg k dvorcu. Tesno k nji, obraz k obrazu je prodira množica, nešleto večja, nema, poulična.

»Razidite se, gospodas«, je polglasno govoril narednik, ki se je zaman trudil skriti vznemirjene oči. Hodil je gor in dol ob fronti in odiral ljudi od vojakov z rokami in pleči, trudeč se, da ne bi videl človeških obrazov.

»Zakaj nas ne pustite?« so ga vpraševali.

»Kam?«

»K carju!«

Narednik se je za sekundo ustavil in s čustvom, podobnim na pobitost, je vzkliznil:

»Govorim vam vendar — ni gale!«

»Carja ni?«

»No, da! Rečeno vam je, ni ga in — odidite!«

»Sploh ni carja?« — je uporno vprašal ironičen glas. Narednik se je zopet ustavil in dvignil roko.

»Za takšne besede... čuvajte se!«

In pojmal se je z drugimi besedami:

»V mestu — ga ni!«

»Iz množice so odvrnili:«

»Nikjer ga ni!«

»Premislil je!«

»Ustrelili ste ga, hudiči!«

»Mislili ste — da ubijate narod?«

»Naroda — ne ubijete!... Dovolj ga je za vas vse.«

»Carja ste ubili — razumete?«

»Odidite gospoda! Ne govorite!«

»Ne, — lažeš!... Govoril bom!«

»Kdo si? Vojak?«

Na drugem mestu je starček z brado, podobno klinu, govoril navdušeno vojakom:

»Vi ste — ljudje, mi — tudi! Sedaj ste v vojaškem plašču, jutri boste v kaftanu. Hoteli boste delati, ker ste lačni. Dela ni, jedi ni. Tedaj boste morali tudi vi fantje kakor mi, glej... Streljati bo treba v nas? Ubijati zato, ker gladujete vi, kaj?«

Vojakom je bilo hladno. Prestopali so z noge na nogo, tolkli s petami ob tla, drgnili ušesa, predevaljo puške iz ene roke v drugo. Poslušali so besede in vzdihovali, obračali oči sem in tja, drgetali z ozeblimi ustnicami. Na obrazih, pomodrevših od mraza, je ležala nekak enolična pobitost, raztresena in topa, oči so migotale, se skrivale. Le nekateri izmed njih so mizali, kakor da merijo na nekoga, krepko so stisnili zobe in najbrže s težavo zadrževali jezo proti tej množici ljudi, zaradi katere morajo tu zmrzovati. Od njih sive, dolgočasne vrste je vela utrujenost, nemoč, otožnost. Ljudje so stali vojakom nasproti, prsi ob prsi, in ker niso mogli zadrževati priti-

nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

To je po mojem kratkem obrisu mojega nazora o pisatelju, ki ga potrebuje delavski svet...

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

To je po mojem kratkem obrisu mojega nazora o pisatelju, ki ga potrebuje delavski svet...

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

... nja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

ter njegove preproste, resnične besede so vidno razburjale vojake. Povesili so oči pred njegovim pogledom, poslušali pazljivo, majali z glavo, vzdihovali, drugi so mrsili obrvi, se ozirali, nekdo je poltiho svetloval:

»Odi, da te ne sliši častnik!«

Častnik, visok, z belimi obrvmi, z velikimi brki je počasi šel ob fronti, vlekel na desno roko rokavico in govoril skozi zobe:

»Raz-idade se... stra-an!... Kaj? Po-vej, jaz ti že povem!«

Njegov obraz je bil tolst, oči okrogle, svetle, vendar brez bleska. Šel je, ni hitel in trdo je udarjal z nogami ob tla; z njegovim prihodom je čas tekel urneje, kakor da se je vsaka sekunda trudila izginiti, boječ se biti za pričo nečemu razaljivemu, gnusnemu. Za njim se je vzravnavala nepregledna črta, ravna fronta vojakov. Potegnili so trebuh vase, vzbočili prsi, pogledovali na končke svojih čevljev. Nekateri od njih so kazali ljudem na častnika z očmi in delali srdite obraze. Častnik se je ustavil na krilu in kriknil:

»Pozor!«

Vojaki so se vzpeli in obstali kakor zamrli.

»Ukazujem, da se razidete,« je rekel častnik in ne spešče je potegnil iz rokavice sabljo.

Raziti se je bilo fizično nemogoče — množica je na gósto zalila ves majhen trg, a iz ulice, v njenem ozadju se je še vedno valil narod.

Gledali so na častnika s sovraštvom. Slišal je posmehe, psovke, ali stal je pod njih udarom trdno, nepremično. Njegov pogled je mrtvo pogledoval stotnijo, obrvi so tu in tam komaj vidno vtrepetavale. Ljudstvo je hrumelo. Dražil ga je ta mir, preveč nečloveški, nego bi bilo umestno v teh trenutkih. V tem miru se je čutilo javno zaničevanje ljudi, naroda.

»Ta bo — ukazal!«

»Mesar...«

»Brez povelja je pripravljen sekati...«

»Glej ga, potegnil je tisti slank.«

»Hej, gospod! Ubijati — ste pripravljeni?«

Držno izzivanje je naraščalo, pojavljalo se je čustvo nekakšnega brezskrbnega in brezupnega poguma, kriki so zveneli glasneje, zasmehe vse — ostreje.

Narednik je pogledal častnika, vzdrgetal, poblebel in tudi naglo potegnil sabljo.

Naenkrat se je razlegel nemirni, zlovesči glas trombe. Ljudje so gledali na trobentača. — Tako čudno je napel lica in trobil malodane predlogo. Ljudje so zaglušili noslajoči, medeni krik s kriččim žvižgom, tuljenjem, cviljenjem, preklinjanjem, z besedami očitkov, s stoki otožnega brezsilja, s kriki obupa in poguma, ki ga je izzval užitek možnosti smrti v prvi prihodnji minuti in nemogočnost uiti smrti. Uiti smrti ni bilo kam. Nekoliko temnih postav se je vrglo na zemljo in se stisnilo k nji, drugi so si zakrivali obraz z rokami, a človek z veliko brado je razpel na prsih plašč in stal pred vsemi, zroč na vojake z modrimi očmi. In govoril je, vse jim je govoril, neslišno, toneče v kaosu krikov.

Vojaki so mahinili s puškami in jih priložili k licu. Vsi so oledeneli v enolični, strelski pozji, stegujoč v množico bajonete.

Bilo je videti, da je črta bajonetov visela v zraku nemirno, neravno — eni so se preveč stegovali naprej, drugi so se povešali k tlem, le nekateri so gledali naravnost na prsi ljudem, vsi pa so se zdeli mehki, drgetali so, kakor da se talijo, zvijajo.

Nekí glas je glasno, z grozo in s preziorom kriknil:

»Kaj delate? Morilci!«

Bajoneti so silno in neravno vtrepetali, bojazljivo je planila salva, ljudje so se zamakali nazaj, pritisnjeni od zvoka, od udarcev krogelj, padcev mrtvih in ranjenih. Nekateri so jeli molče skakati čez mrežo vrta.

Brizgnila je zopet salva... In še... Deček, ki ga je ujela krogla na mreži vrta, se je naenkrat prevrnil in obvisel na nji z nogami kvišku. Visoka, vitka ženska z bogatimi lasmi je tiho vzdihnila in mehko padla poleg njega.

»Prekleti...« je kriknil nekdo.

Postalo je bolj prostorno in tišje. Zadnji so bežali v ulice, na dvorišča, množica je težko odstopala, ubogala nevidne sunke. Med njo in vojaki se je pojavilo nekoliko snežev zemlje, vse pokrite s telesi. Eni od njih so planili naglo pokonci in zbežali k ljudem, drugi so vstajali z velikim trudom, puščajoč za seboj mlakuže krvi. Omahovali so tudi nekam in kri je curljala po njih sledovih. Mnogo ljudi je ležalo nepremično, z obrazom kvišku in k tlem in na stran. Vsi pa so bili stegnjeni, v čudni napetosti teles, ki jih je objela smrt, kot da so se hoteli iztrgati iz njenih rok.

Vonjalo je po krvi. Ta vonj je spominjal na toplo, slano dihanje morja zvečer, po vročem dnevu; ali bil je nevaren, pijanil in vzbujal je grdo željo, njuhati ta vonj dolgo in mnogo — ta vonj je grdo razburjal domišljijo, kot je to znano mornarjem, vojakom in drugim morilcem-rokodelcem.

Množica se je umikala in vzdihovala. Preklinjala in vzdihovala. Preklinjanja, psovke in kriki bolesti so se zlivali v pestro vihró z žvižgi in stoki. Vojaki so stali trdno in bili tako nepremični, kakor bi bili mrtvi. Obrazi so jim pomokili

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Na Vojskem se dvigajo boljši in lepši domovi

Prostovoljno delo v mali partizanski vasi prekaljuje rodove delovne mladine

»Na ruševinah, ki jih je zapustil okupator, si bomo postavili in zgradili boljše in lepše domove.« Tako te pozdravi napis na napol obnovljeni hiši na Vojskem. Toda marsikdo, ki pride na Vojsko, sedaj prezre vse napise, včasih celo kazipot, ki stoji pod cerkvijo ter kaže pot v partizansko tiskarno na eno, na drugo stran pa pot v partizansko bolnico IX. korpusa, kjer pritegne njegovo pozornost nase na desetine pridnih, delavnih rok idrijske mladine, njihova vesela pesem in njihov življenja polni nasmeh. »Borili smo se, ker smo hoteli živeti, delamo, ker hočemo še lepše živeti v svobodi«, tako govore, in priča te neuklonljive borbe so tisti, ki so z živo vero v lepše življenje umirali, priča ustvarjanja pa je delo idrijske mladine, ki je, v trdnem prepričanju, da ustvarja lepše življenje, zapustila domove ter se strnila v delovni bataljon in zasadila neizprosne lopate in krampe v ruševine in začela graditi nove domove.

Na vidnem kraju vasi visi deska, na katero so Vojskarji napisali svoje žrtve za svobodo. V borbi je padlo 33 domačinov, interniranih je bilo 66, od teh jih je 6 umrlo v internaciji, v partizanski borbi je sodelovalo 140 borcev. Fašisti so na Vojskem razbili in požgali 112 hiš in gospodarskih poslopij, kar predstavlja škodo 26 milijonov 232.000 lir. Poleg te tabele je na Vojskem mnogo, mnogo znamenj, ki pričajo o žrtvah naših ljudi. Človek se nehote spomni, da je videl ob strmi poti, ki vodi iz Idrije na Vojsko in ki se v dolžini 12 km dvigne za celih 700 metrov, lepo okrašeno tablo z napisom: »Tu počiva 30 borcev, ki so jih postrelili Nemci dne 3. aprila 1945.« To so bile poslednje žrtve na Vojskem.

Danes se to Vojsko obnavlja. Idrijski okraj je posvetil veliko pažnjo tej svoji junaški vasi. Danes je Vojsko ena sama veličastna pesem dela in obnove in kadar pride človek na Vojsko v dopoldanskih urah, ko nekateri razdirajo ruševine, drugi kopljejo, tretji gase apno, drugi že spet vozijo samokolnico, si ne upa s pogovorom ustavititi teh mladih defončnih ljudi, ker dobro ve, da bi jih ne mogel odtrgati od dela, torej da se ne bi mogel z njimi pogovoriti. Ko pa se proti večeru zberu vsi doli za vasjo, kjer prebivajo, takrat pa se razvežejo jeziki in mladina ti pove, kaj dela in kaj vse hoče narediti, da bo obnovila Vojsko in da bo s tem povedala vsemu svetu, kako ljubi svojo domovino, in da ne bo pustila, da bi kdor koli to njeno patriotičnost gazil in blatil.

V kratkih 14 dneh, od kar je bataljon idrijskih mladincev in mladenk na Vojskem, so mnogokaj napravili in mladina je zabeležila velike uspehe. 21letna Štefi Kolar iz Idrije je v dveh urah odpeljala 70 samokolnic od razrušenega stavbišča; Rupnik Franc, Golob Adi, Lampe Slavko in Kokelj

Adolf so v eni dnu naložili 51 stotov apna; Kokelj Adolf in Kolar Štefi sta v dveh dneh, to je v 24 urah skopala 3 m dolgo in 1 in pol m široko jamo za apnenico; Poljanec Rafael in Frfolja Ivan sta v treh dneh skopala temelje za hišo v dolžini 6 m in pol. Jama je bila globoka 1 meter in pol ter 2 m široka.

»Kdo je najbolj priden na Vojskem?« Oči se upro vate, v njih je toliko volje do dela, do ustvarjalnosti, kakor v gibčnih zdravih telesih, in naenkrat se ti nasmejejo. V tem prvem delovnem poletu ne moreš ugotoviti, kdo je res najbolj priden, ker vsi tako z veseljem delajo, toda vendar mladina pohvali tiste, ki so že v tem prvem poletu pokazali največ delavoljnosti. Kolarjeva Štefi, Martinj Nela, Rupnik Franc, Kolarjev Cveto, Ogričev Ivan, ti so pa res pridni. Tudi Vilarjeva Albina, članica AFŽ iz Titove ulice, je tu gori in prav pridno dela. »Mi nismo zastoj napisali »Titova ulica hoče Titovo Jugoslavijo«, veselo pripoveduje Vilarjeva, »to hočemo tudi z delom potrditi.« Doselej je Vilarjeva predvsem pomagala pri gašenju apna, 10 dni zapovrstjo je nosila vodo. V dveh urah je naenkrat nanese 60 škafov vode.

S svojim delom je mladina pripravila 8 apnenic, ki so dale nad 100 stotov apna, popolnoma očistila ruševin 4 hiše in že pričela z gradnjo. Mladinski delovni bataljon šteje okrog 40 ljudi in dela od 6. do 12. ure dopoldne. Popoldne pa porabijo za strokovno vzgojo in za politični študij.

Izmed 27 stavb, ki so v načrtu, da se jih v času Titovega tekmovanja obnovi, je trenutno v delu 11, med katerimi je ena že pod streho. Načrt predvideva popolno obnovo 14 objektov, delno pa 13 objektov. Stavbe, ki se obnavljajo, leže raztresene na 5 kvadratnih km obsegajoči površini vendar pa mladina ne dela sama. Pomagajo ji tudi domačini, od časa do časa pa pridejo tudi starejši Idričani »na udarniško«, kakor pravijo. Ti ostajajo kar po tri dni na Vojskem, potem pa se spet vrnejo na svoje delo. S prostovoljnim delom so pripravili tudi precej opeke in jo že nad 10.000 kosov pripeljali na stavbišča; nadalje so pripravili 135 stotov cementa, 150 kg spojki, 15 kub. m desk, 219 kosov raznega orodja in 18 stotov živeža za prostovoljno delovno mladino. Tudi iz Kanolnje hodijo žene, ki čistijo opeke iz ruševin bivših vojaških barak. Ena izmed teh nam je pokazala obvezan prst, potem pa je sramežljivo dejala: »Prvi zamah s kladivom je bil namesto po opeki po prstu; toda nič ne de, le malo me je sram, da sem bila tako nerodna. Sedaj pa gre že čisto dobro.«

Kogar koli vprašaj, kdor je obiskal Vojsko, vsak ti reče: »Tam gori se ustvarja nov svet. Ne samo da rastejo nove hiše, ampak vse postaja drugačno. Na Vojskem se ne dvigajo

samo boljši in lepši domovi, ampak rastejo novi ljudje, katerih ljubezen do nove domovine se kali v delu in požrtvovalnosti. Kakor je bila vasica Vojsko srce našega oboroženega odpora, tako je danes srce ustvarjalnosti. Kakor se je včasih tam gori kalil rod junakov-borcev, tako se danes

Še nekaj uspehov prostovoljnega dela

V času novega tromesečnega tekmovanja se je prebivalstvo naše Primorske s še večjo vneto vrglo na prostovoljno delo. Samo Dobravlje v Vipavski dolini so v času od 25. maja 1946 do 15. junija 1946 dale 600 prostovoljnih ur. V tem času so nabrali mladinci in mladince 14.000 lir za sklad obnove. Tako so že štirikrat prekoračili vsoto, katero so si zadali nabrati v teku tega tekmovanja. Pri nabiralni akciji pa gre vsa zahvala družini dr. Hrobata, katera je sama darovala 10.000 lir. Za vzgled pa naj nam bo mati padlega partizana poročnika Borisa Crničija, katera je dejala: »Za Titovo Jugoslavijo sem dala vso svojo bogatijo, svojega edinega sina, za Titovo Jugoslavijo dajem še to preostalo revščino.« Požrtvovalni materi gre velika zahvala.

Pred nami pa stojijo še velike naloge, ki smo si jih zadali v tekmovalnem načrtu, zato je treba, da z še večjo vneto zagrabimo za krampe in

tam gori kalj rod junakov-delavcev. V teh ljudeh tamo gori na Vojskem človek sreča na desetine in desetine potomcev Cankarjevega Hlapca Jerneja, ki se je uprl nasilju, ki je pregnal tiste, ki so hoteli uživati plodove njegovega znoja in njegove krvi. Danes ta zarod ne prosi, ne kloni,

ampak zahteva, ker ve, da je njegova pravica in da je ni sile na svetu, ki bi mogla to pravico uničiti.

Naprej, s ponosno dvignjenim čelom, delavna mladina, naprej nad ruševine, sledove fašističnega uničevanja, ker za teboj rastejo novi domovi, nova domovina Jugoslavija.

lopatе in s še večjo požrtvovalnostjo delamo na obnovitvenem polju.

Pri nas v Dobravljah sicer nimamo mnogo ruševin, ker smo že večino očistili in obnovili. Zadali pa smo si nalogo, da bomo pomagali pri postavitvi šole in ljudskega gledališča. Poleg tega pa smo se še obvezali, da bomo pomagali pri obnovitvenem delu tovarišem iz vasi Brje, Cesta in drugim. Naša obnovitvena zadruga je napovedala tekmovanje Obnovitveni zadrugi v Ajdovščini.

Vendar pa se je našlo tudi na našem terenu nekaj ljudi, ki še vedno ne razumejo važnosti prostovoljnega dela in delavce prostovoljce zasmehujejo. Vedo naj, da s tem ne bodo dosegli nikakega uspeha, ako nočejo, da ostanemo sami osramočeni pred vsem primorskim prebivalstvom, na hitro še sami zagrabijo za orodje in pohitijo pri delu, da ne bodo zaostali za drugimi.

Bratina Štefan.

Tovariš Oprešnik Vide je z iznajdljivostjo uspel razširiti vezane lesene plošče za 2-50 cm

Delavci nove tovarne lesovinskih plošč (Fallersa) v Il. Bistrici so si že v času prvomajskega tekmovanja zadali kot osnovno nalogo tekmovanja, da bodo spravili v obrat tovarno do 1. maja. Dne 26. aprila je bila res otvoritev te tovarne, kot prve te vrste brez nemških inženirjev. Najboljši pri delu za uspostavitve in obnovo tovarne, ki je bila aprila 1945 bombardirana, so se pokazali Princ Anton, Celigoj Anton, Ogrizek Franc in strokovnjak Bianchi, po rodu Italijan iz Merana v Tirolah, ki je dal od sebe res vse, da je spravil tovarno v pogon. Delavci pa so s tekmovanjem nadaljevali tudi po otvoritvi, tako da so normo za izdelovanje lesovinskih plošč, ki je bila postavljena od strokovnjakov, že ob otvoritvi prekoračili za 45%. Kvaliteta se vsak dan zboljšuje. Tovariš

delegat Poverjeništvu PNOO oddelka za obrt in industrijo, Oprešnik Vide, pa je s proučevanjem in iznajdljivostjo uspel, da je razširil lesovinske plošče za 2.50 cm.

Delavci na parni žagi Rizzato v Ajdovščini so že v času trimesečnega ga Titovega tekmovanja od 25. maja do 11. junija napravili 1300 nadur za fond za obnovo, kar znese 45.000 lir. Vse to delajo z odgovarjajočo produkcijo 9. uram in iz dneva v dan izboljšujejo tudi kvaliteto izdelkov.

Delavci pri Pokrajinskem avtopodjetju v Ajdovščini pa so prav tako že izročili v fond za obnovo 73.579 lir.

Požrtvovalnosti delavcev in nameščencev v Ajdovščini ter v Idriji naj sledijo tudi delavci in nameščenci po drugih centrih Slovenskega Primorja cone »B«.

DIJAKI AJDOVSKE NIŽJE GIMNAZIJE SO DELALI NA CESTI AJDOVŠČINA—LOKAVEC

Dne 8. t. m. smo se ob osmih zjutraj zbrali v šoli. Okrog 180 učencev se nas je pripravilo za udarniško delo. Vsakdo je dobil orodje, s katerim bo delal, nato smo po dva

in dva korakali skozi Ajdovščino in prepevali naše borbene pesmi. Sli smo na cesto Ajdovščina—Lokavec. Delali smo različna dela: mladinci so šli v Dobravlje, kjer so vozili pe-

(Nadaljevanje s 3. strani.)

dreli in ustnice so bile tesno stisnjene, kakor da so tudi ti ljudje hoteli kričati in živjeti, a se niso upali ter so se zdrževali. Gledali so naravnost pred se s široko odprtimi očmi in niso več migotali s trepalnicami. V tem pogledu, prazen, globokem in prozračnem, kot je siv zrak jesenskega dne, ni svetilo, ni bilo nikjer zapaziti nekaj človeškega. Zdelo se je, da oni ne vidijo ničesar, da ne vidijo tistih opustošenih, motnih točk na sivih, pretegnjenih obrazih. Morebiti nočejo videti, morebiti se na skrivaj boje, da zagledajo toplo kri, ki so jo oni prellili in ki jo še hočejo prelivati. Zeblo jih je, puške so drgetale v njih rokah, bajoneti so se majali in vrtali zrak... Ali ta drget ni mogel prebuditi topega brezčutja v prsih ljudi, katerih srca je pogasil pritisk nasilja nad voljo, katerih možgani so bili tesno oblepljeni s protivno, gnilo lažjo. Izmed ležečih je vstal bradat, modrook človek in začel govoriti z jokajočim glasom, ves tresoč se:

»Niste me ubili... To zato, ker sem vam govoril sveto resnico.«

Množica se je zopet mrko in počasi dvigala naprej in pobirala mrve in ranjene. Nekoliko ljudi se je postavilo poleg tega, ki je govoril vojakom, in so tudi, segajoči mu v besedo, kričali, pregovarjali so jih, grajali brez srda, tožno in s sožaljem. V njih glasovih je še vedno zvenela naivna vera v zmago pravične besede, želja, dokazati nesmisel in blaznost krutosti, vzbuditi spoznanje težke pomote. Trudili so se in hoteli prisiliti vojake, da spoznajo sramoto in gnusob svoje prisiljene vloge...

Častnik je potegnil izza pasu revolver, ga skrbno pregledal in se napotil k tej skupini ljudi. Ona se mu je umikala, ne da bi hitela, kakor se umika človek pred kamnom, ki ne drči naglo z gore. Modrooki oradati človek se ni umaknil, ne-

go je sprejel častnika z vnetim ukorom in mu kazal s široko gesto kri naokrog. »Kako opravičujete to, pomislite? Ni upravičilo!«

Častnik je obstal pred njim, nemirno namršil obrvi in stegnil roko. Strela ni bilo slišati, videl se je le dim, ki je obdal morilčevo roko enkrat, dvakrat, trikrat. Po tretjem so se človeku zasibile noge, opotekel se je nazaj, mahnil z desno roko in padel. K morilcu so planili od vseh strani — on se je umikal, mahal s sabljo, suval vse s svojim revolverjem. Neki deček je padel pod njegovo nogo, on ga je sunil s sabljo v trebuh... Kričal je z rjovečim glasom, skakal na vse strani, kakor uporni konj. Nekdo mu je vrgel kapo v obraz, obmetavali so ga s kepami okrvavljene snega. K njemu je prihitel narednik in nekoliko vojakov, ki so nastavili bajonete, in takoj so se napadali razbežali. Zmagovalec je grozil za njimi s sabljo, nato pa jo je naen-

krat spustil in še enkrat zabodel dečka, ki se je plazil ob njegovih nogah, ves krvaveč.

In zopet je nosljajoče zapela tromba. Ljudje so se naglo umikali s trga pred tem zvokom, ki se je cvileče zviljal v zraku in točno orisaval prazne oči vojakov, hrabrost častnikovo, njegovo sabljo, na koncu rdečo, razmršene brke.

Živa, rdeča barva krvi je dražila oči in jih privlačevala k sebi, vzbujala pijano in zlobno željo, videti je vedno več, videti povsod. Vojaki so, kakor da so postali pozorni, stegovali vratove in zdelo se je, kakor da so iskali z očmi še žive cilje za svoje krogle...

Častnik je stal na krilu in, mahajoč s sabljo, nekaj kričal, sunkoma, srdito, divje...

Od vseh strani so mu v odgovor doneli kriki: »Rabelj!« »Lopov!«

Začel je popraviati svoje brke.

Prevedel Ivan Vuk.

Humanizem Maksima Gorkega

»Če se sovražnik ne preda — ga uničijo.«

Kot veliki humanist, ki je delu za osvoboditev človeštva in ustvarjanju ugodnih pogojev za rast človeške osebnosti žrtvoval vse svoje življenje, je Gorke učil, da je ljubezen do človeštva nemogoča brez aktivne in resnične mržnje napram njegovim sovražnikom, zato je proglasil načelo pravega borbenega humanizma: »Če se sovražnik ne preda — ga uničijo.«

To načelo je sovjetsko ljudstvo stalno pomnilo v letih velike domovinske vojne proti fašizmu: Beseda Gorkega je navdihovala borce Rdeče armade. Poznali in pomnili so plamenično in srdito borbo proti fašizmu, ki jo je vodil Aleksej Maksimovič v pred-

besnelih svinj. Članki Gorkega so budili v sovjetskem ljudstvu sveto sovraštvo proti fašizmu in fašistom, klicali so k obrambi kulture pred fašističnim barbarstvom in učili, da je treba »sovražnika iztrebiti brez žalosti in prizanašanja.«

Gorke je bil goreč patriot svoje domovine in je v letih reakcije skozi usta enega izmed junakov romana »Mati« izpovedal svojo trdno vero v to, da bo »Rusija najsvetlejša demokracija na zemlji, strastno je ljubil veliki ruski narod in ga smatral za »izredno in fantastično talentiranega.« — Aleksej Maksimovič ni nikoli dvomil v našo zmago v bojih proti fašizmu. »Mi smo že ljudstvo socialistične kulture in nismo neoboroženi«, je pisal. »Naše orožje ni samo v rokah pametne, izredne Rdeče armade, to orožje je v modrem, za ves svet rešilnem nauku Lenina-Stalina, to orožje je v grandioznem razvijanju in zbiranju delovne in borbene energije, ki je neobhodno potrebna za samoobrambo.«

Kot veliki umetnik socializma, kot tovariš in soborec Lenina in Stalina je bil Gorke neločljivo povezan s svojo domovino in ljudstvom. Trdil je, da brez zveze z ljudstvom, z njegovim delom in življenjem, umetnik nima možnosti nikakršnega ustvarjanja. Zivel je za koristi delovnih množic, boril se je za njihove cilje in zato tako iskreno in pravično zvene njegove besede v članku »O nečlovečnosti«, ki ga je napisal leta 1929:

»In če izbruhne vojna proti razredu, s čigar močjo živim in delam, bom šel tudi jaz kot navaden borec v njegovo armado. Sel bom ne zato, ker vem, da bo prav ona zmagala, ampak zato, ker je velika in pravična stvar delavskega razreda Sovjetske zveze — moja zakonita stvar, moj dolg.«

Gorke ni doživel te vojne. 18. junija

1926 je umrl. Padel je pod roko sovražnikov delavskega razreda in vsega sovjetskega ljudstva, tistih sovražnikov, ki se je proti njim neustrašno bojeval vse svoje življenje. »Do poslednjega diha je Gorke bil istih čustev in misli s tistimi, ki s tolikšnim navdušenjem sedaj grade novo socialistično družbo pod vodstvom partije Lenina-Stalina. Njegove oči so do konca življenja svetlele s plamenom borbe in nepomirljivosti proti sovražnikom delavcev, proti fašistom in vsem drugim tlačiteljem, proti tistim, ki uničujejo kulturo in podžigajo vojne« (V. M. Molotov).

Maksim Gorke je bil prvi veliki pisatelj delavskega razreda, pesnik in glasnik novega socialističnega sveta. Stal je v isti vrsti z giganti ruske klasične književnosti — kot so Puškin, Gogolj, Tolstoj — nadaljeval je v svojem ustvarjalnem delu njihove velike tradicije, a hkrati je glavno — začel in prvi predstavnik proletarske socialistične literature. Vsa njegova delavnost kot pisatelja in tvorca nove kulture je prežeta z visokim patosom idej socialističnega humanizma in z vero v ustvarjalno moč človeškega dela, ki preobraža svet. Leta 1928 je Aleksej Maksimovič na neki konferenci v Tiflisu, odgovarjajoč na pozdrave ob svoji vrnitvi v domovino, dejal:

»Če bi bil jaz kritik in bi pisal knjigo o Maksimu Gorkem, bi v njej povedal, da je moč, ki je iz Gorkega napravila to, kar je, kakršno pred vami stojim, pisatelja, ki ga tako pretirano spoštujete, ki ga tako ljubite — v tem, da je on prvi v ruski književnosti, morda celo prvi v življenju, osebno dojel največji pomen dela, ki ustvarja vse, kar je najdragocnejšega, vse, kar je najlepšega, vse, kar je velikega na tem svetu.«

L. Subotcki.

Umrli so, da mi živimo

Ilirska Bistrica se spominja smrti prvih talcev

Mirno je potekalo življenje v milih vasicah Ratečevo brdo, Kilovče, Mereče, Podstenje in Bitnje. Delavno ljudstvo je garalo kot vprežna živina od jutra do mraka, delalo je in molčalo. Skoraj si niti misliti ni upalo po slovensko, ker je nad njimi stražil in bdel sovražnik, ki je iskal vzroka in čakal prilike, da bi bil in uničil. In prilika je prišla. Dne 6. junija 1942, ko je prva primorska skupina napadla postojanko Italijanov v Merečah, so se italijanski fašisti strahotno maščevali. Za 2 laška vojaka je padlo 28 prvih naših talcev. Bili so to sami očetje vzorni gospodarji in zavedni Slovenci. Ljudstvo iz vseh vasi pa so od-

peljali v internacije v razna italijanska taborišča. Ubogim vdovam pa niso dovolili, da bi pokopale svoje drage, niso dovolili otrokom, da bi za svojimi očeti jokali, dovolili so jim le, da so se od daleč ozrli poslednjič na njih ljubljene domače krove, ki pa je bil zavrt že v dim in ogenj.

Minul je čas trpljenja, vojna je končana. Ljudstvo se je vrnilo, našlo pa je le še sledove, ruševine svoje vasi.

Z neumornim trudom se je posrečilo vdovam iz Kilovč in Ratečevega brda postaviti zasilna stanovanja, toliko, da so lahko spravile

poljske pridelke in da so z otroci spale pod lastno streho. Toda ljudstvo ni pustilo vdove v težkih trenutkih same. Podvojili in potrojili so svojo delavnost in pomagali osamelim vdovam pri obnavljanju njihovih hiš.

V spomin padlih talcev pa je bila v nedeljo dne 9. junija 1946 svečano odkrita spominska plošča. Odkritju je prisostvovalo približno dva tisoč ljudi, ki so s svojo navzočnostjo počastili spomin talcev. Ob odkritju so govorniki spregovorili nekaj lepih besed, pevski zbor iz Il. Bistrice pa je zapel žalostinko »Žrtvam«.

Iz Il. Bistrice.

Praznik idrijskih rudarjev

Prvič bodo idrijski rudarji praznovali svoj praznik kot svobodni ljudje in ne samo sredstvo, s katerim so izkoriščevalci ropali naša bogastva

Koncem 15. stoletja je neki sodar, ki je namakal čez noč škaf na studentu, nekega jutra hotel, kot običajno, odnesti škaf, pa ga ni mogel dvigniti. Opazil je na dnu neko svetlo tekočino in si ni znal razlagati, kaj naj bi to bilo. Šel je v škofjo Loko in pokazal to zlatarju; po poti pa je govoril o svoji najdbi tudi znancom. Vest se je širila okoli in kmalu se je začela borba za nadvlado nad Idrijo in živim srebrom v Idriji.

Takrat je vodila važna trgovska pot iz Cedad preko Kobarida in Tolmina do Škofje Loke. Po tej cesti je prihajal tudi vpliv od ene strani iz Cedad in Benetk, na drugi strani pa iz Avstrije in cesarskega dvora na Dunaju. Čim so odkrili tu neke gospodarske dobrine, iz katerih so videli, da bi lahko vlekli masne dobičke, že se je pričela borba za premoč med italijansko gospodo iz Cedad in Benetk in avstrijsko gospodo na Dunaju. Slovensko ljudstvo, ki je živelo tvoj, je bilo za to gospodo samo protivojvalno sredstvo, katerega so se posluževali gospodje za izkoriščanje naravnih bogastev. Tuji graščaki in tuji knezi so izkoriščali slovensko zemljo. Slovenska raja pa je garala v znoju svojega obraza za tuje gospode in tuje interese.

Nemška družba, kateri je načeloval Valentin Kuttler iz Salzburga je je dobila premoč in začela izkoriščati rudnik. V začetku je bilo še malo dobičkov in zato družba ni plačevala delavcem dnin. Delavci so od početka potrpeli. Ker pa se je to nadaljevalo iz meseca v mesec, so pričeli godrnjati in končno tudi groziti. Nemški valpeti in biriči so neusmiljeno tolkli po njih in priganjali na delo ne oziraje se na to, da delavske družine niso imele kaj dati v lonec in da so njihovi otroci lačni prosjačili okoli.

Tak je bil položaj v Idriji na dan sv. Ahača 22. junija 1508, ko so rudarji zasledili v zemlji bogato žilo. Z velikim veseljem, da se bo njihov gmetni položaj izboljšal, so vsi tekli v jame, da oznanijo veselo vest. Vse ljudstvo Idrije je drlo proti hiši Kuttlerja in manifestiralo, zavedajoč se boljše bodočnosti. Gospa Kuttler, ki je mislila, da jo hočejo ubiti, je pome, tala vso zlatino in dragocenosti skozi okno, da bi si obvarovala svojo kožo. Od takrat naprej se dan sv. Ahača v Idriji vsako leto slovesno praznuje in vsako leto so rudarji upali na boljše bodočnost.

Zivo srebro je vabilo vse mogoče gospodarje v Idrijo. Tako so se tudi Francozi na svojem pohodu dobro zasidrali v Idriji. Nemci, da bi rešili živo srebro — svoje bogastvo, so pošiljali delavce z živim srebrom ven v okolico, da so ga za nje skrili na raznih krajih. Leto revolucije 1848 je zajelo tudi idrijske rudarje in ostale tlačene prebivalce, ki so se dvignili proti svoji gospodi, med katero je bilo tudi rudniško vodstvo. Da je bila borba precej ostra, dokazujejo listki, ki so bili raztreseni 6. junija 1848, po Idriji:

Idrižčani! Ako ne boste kmalu pregurali iz Idrije rud. svetnika in tistih uradnikov, ki so vam in kmetom pogtegnili kožo s telesa in ki vas hočejo napraviti za sužnje starega čoja (cesarja), bodo vaše hiše v kratkem zažgane.

Rudarske družbe so znale vseskozi temeljito izkoriščati delovno silo rudarja. Plače so bile vseskozi nizke in vsaka borba rudarjev za izboljšanje je bila le mavelen korak naprej.

Leta 1728, so se obrnili na cesarja Karla VI., ko se je mudil na Vrhniki, za izboljšanje njihovega položaja. Da bi se jih cesar odkrižal in napravil lep vtis, jim je poklonil 1000 goldinarjev, ki pa niso nikdar prišli v roke rudarjev, ampak so obtičali v žepih raznih gospodov.

Delovni čas v rudniku je bil od 5 ure zjutraj do 7 ure zvečer z enournim odmorom dopolne in enournim odmorom opoldne. Od rudarjev se je zahtevala visoka storitev in so bili neusmiljeno preganjani. Za vsak preček ali nepokorščino so bili strogo kaznovani. denarne kazni in prisilno delo v okovju, kot najhujši zločinci, to so bile redne kazni. Plače so bile od 3 do 8 krajcerjev, za stare, izvečane delavce 10 do 12 krajcerjev in

preddelavce — priganjače 18 krajcerjev, kg mesa je stalo 10 krajcerjev in en seženj drv 1 goldinar. Večkrat so poleg tega zadrževali izplačilo po več mesecev. Celo stari arhivi navajajo slab socialni položaj: »Uboštvo; zaslužek pri rudniku je majhen, stanovanja in drva draga, družine velike, sirote rudarjev so ubožci, ki prosjajo; vdove dobe majhno provizijo, v boleznih in starosti stradajo! Kdor je postal brezposeln, so ga enostavno izgnali iz Idrije. Včasih je nezadokih slučajih so glavne prijeli, pretepli voljstvo tako narastlo, da so pričeli žugati s kamenjem in palicami. V ta in izgnali. Da bi bile kazni še bolj učinkovite, so napravili za moške kram, a za ženske lesene klade na sramotnem odru. Pred 30. letom se skoraj nihče ni mogel poročiti, ker ni imel prihrankov in ne dovolj plače za življenje. Prepovedovali so ženitve in domače slavnosti. Ukazovali so, koliko gostov sme kdo povabiti na svatbo in koliko smejo popiti in pojediti. Uradniki in predstojniki so imeli sila visoke plače in so živeli v razkošju in poleg tega sprejemali od delavcev podkupnine v raznih oblikah in jih navajali k temu. Čisti dobiček rudarske družbe pa je šel letno v več sto tisoč goldinarjev in celo milijonske vsote.

Idrijski rudar je bil izkoriščan vse

dotlej, dokler ni sam zagrabil za puško in šel v osvobodilno borbo in se otrese izkoriščevalcev in tuje gospode. Zmagoviti je izšel iz borbe in se je takoj zavedal položaja, v katerem se je nahajala porušena domovina. Odložil je puško in zgrabil za lopato in kramp in začel neumorno graditi in ustvarjati. Neumorno dela na dvigu produkcije. Iz prvomajskega tekmovanja je prišel v Titovo tekmovanje s širokim načrtom. Prvi se je zavedel položaja našega kmeta, s katerim je bil skupaj tlačan in mu priskočil na pomoč v obdelavi zemlje in obnovi. Tako ustvarja idrijski rudar trdno vez med delavcem in kmetom, ker se zaveda; da danes ima oblast v rokah delovno ljudstvo, ki zna tudi ščititi svoje pravice in svojo enotnost. Na sestankih in zborovanjih nastopa naš rudar odločno proti vsakomur, ki bi mu hotel kratiti njegove pravice ali rušiti njegovo težko pridobljeno enotnost.

Zaman se trudijo razni Churchilli in De Gasperi, da bi idrijskemu rudarju vsilili svojo voljo. Vsi poizkusi, da bi prignali nazaj stare izkoriščevalce in vgnezdili tujo oblast in ustvarjali strateške pozicije tujih interesov, se bodo razbili ob odločni volji idrijskih rudarjev in vsega delovnega ljudstva Julijske Krajine: Tujega nočemo, svojega ne damo!

S tako zavestjo proslavlja idrijski rudar letos svoj praznik. Vse je na delu, vsak posameznik gleda in išče, kako bi se čim dostojneje pripravil za ta veliki dan. Drugič v svobodi, oproščen starih okovov proslavlja svoj tradicionalni praznik, z vzklikom: Za Titovo v lepšo bodočnost!

ODZIV VIPAVSKE DOLINE

Tudi mladina vipavskega okraja je poslala svojo reprezentanco na delo za izgraditev nove mladinske proge Brčko—Banoviči.

Odpotovalo je 38 mladincev; zapustili so svoje domove, obdelana polja, lepo, sončno vipavsko dolino in odšli. Saj dobro vedo, da jih bodo drugi požrtvovalni mladinci s prostovoljnimi delom nadomestili in pomagali njihovim staršem na kmetijah. Saj vedo, da sta jih vsa vipavska mladina in vse vipavsko ljudstvo spremljala z občudovanjem in navdušenjem in skoro z zavistjo, saj se zavedajo, da so odšli tja, kjer se gradi mladinska proga — njihova proga. Zato so odšli veseli in ponosni, navdušeni in ganjeni.

Z največjim navdušenjem in razumevanjem, v največjem številu se je odzvala madina iz vasi Črniče, iz požgane Otlice in Oseka, a tudi iz Ajdovščine in ostalih krajev.

Kdo je tov. Fišer Janko? Odličen mladinec iz Črniče, kmečki sin, brez očeta in matere je bil odvisen od drugih, preživljal pa se je s tem, da je pomagal kmetom na polju. Bil je ujetnik v Franciji. Ko se je po razpadu Nemčije vrnil domov, je takoj pristopil k mladinski organizaciji in je v njej aktivno sodeloval. Kljub temu, da nima ničesar, se je vedno javil in bil prvi pri vsakem prostovoljnem, brezplačnem delu. Skratka, v mladinski organizaciji je postal vzbuditelj dela. Prvi pri čiščenju borovega prelca, prvi v prvomajskem tekmovanju. Zato ga je tudi črniška mladina proglasila za najboljšega mladincev v vasi. Sedaj se je prvi odzval vabilu na prostovoljno delo mladinske proge. Njegove besede so bile ganljive in so sprožile val navdušenja. »Tudi jaz,« je rekel tov. Janko, »hočem prispevati pri graditvi mladinske proge, tako da bom vreden državljan nove Jugoslavije.« Njemu je sledil tov. Francelj Ušan, ki je bil v partizanih, dasi ima komaj 18 let. Francelj je takoj šel s svojega sestanka na sestanek AFŽ, kjer je bila njegova mati, in jo je toliko časa pregovarjal, da je mati privolila. Ganjena je gledala za sinom, ki se je radosten vračal k mladini, in bila je ponosna nanj. Tako je tudi Mirku

Čigoju uspelo, da je dobil materino privoljenje. Materi je dokazoval, kakšne vrednosti in kakšnega pomena je obnova porušene domovine, kako ponosna mora biti na sina — Primorca, ki bo sodeloval pri uredničenju jugoslovskega ljudskega stremjenja... in mati je razumela. Saj kmetija ni ostala brez delovne moči. Mladina, ki je ostala doma, se je obvezala, da ne bo držala križem rok, temveč je takoj postavila svoje delovne čete in se je lotila dela na polju; 43 mladincev je v mladinskem tednu pokazalo svojo voljo in veselje do dela in se je sedaj, v Titovem tekmovanju, podvrglo delovnemu razporedu tehnične baze.

Lep primer delovnega, požrtvo-

OBNOVA LOKEV—ČEPOVANA

Dne 16. junija 1946 je odpotovalo 17 mladincev in 18 mladink na graditev porušene vasi Lokve. Mladinci, ki so se odzvali temu velikemu delu, so iz vasi Budanj, Slapa, Lokavca in Ajdovščine. Mladina se je na določen dan zbrala z velikim veseljem. Z navdušenjem se je razgovarjala o delu ter o njihovem razporedu dela. S pesmijo in vedrimi, žarečimi obrazi je odhajala, s ponosom je nesel prvi mladinec slovensko zastavo z napisom delovne čete. Odšli so na delo z zavestjo, da bodo nekaj doprinesli k obnovi naše lepe domovine s tem, da bodo tudi oni pomagali pri obnavljanju porušene vasi Lokve—Čepovana.

Med mladinci imamo nekatere, ki jih lahko postavimo po njihovi marljivosti, požrtvovalnosti in vztrajnosti za vzgled vsem ostalim. Navesti hočemo nekaj primerov:

Tov. Vidmar Angel, mladinec iz Ajdovščine se je javil kot prostovoljec na delo mladinske proge Brčko—Banoviči. Toda zdravnik ga je ovrge. Za njega je bil to težak udarec, ker mu je bila odvzeta možnost pomagati pri graditvi mladinske proge in odpotovati s ostalimi mladinci. Takoj se je javil na Okrožnem odboru mladine z besedami: »Za delo na progi Brčko—Banoviči nisem potrjen, toda akci-

Pismo tov. Bevka primorskemu ljudstvu

Topla zahvala za pisma in brzojavke s pozdravi, besedami zahvale in zaupanja, ki jih prejmemo vsak dan od organizacij z vseh strani dežele. To nam je dokaz, da z zanimanjem in ljubeznijo zasledujete naše delo, hkrati nam je to v bodrilo za naše nadaljnje napore in ponovno pooblastilo, da državnikom in svetovni javnosti tolmačimo vaše upravičene težnje in zahteve.

V svetu imamo mnogo dobrih prijateljev, ki priznavajo upravičenost naših želja in zahtev in so z nami z vsem srcem. Mnogi, ki so bili zavedeni po sovražni propagandi, so danes dovzetni za naše pošteno razloge in so nam pripravljani nuditi vso pomoč. Kdo, ki pošteno misli, more odrekati pravico do samoodločbe ljudstvu, ki je trpelo šest in dvajset let in toliko žrtvovalo v boju za svojo svobodo? Tiste, ki so še vedno gluhi za resnico in slepi za pravico, skušamo prepričati in jim v vašem imenu poudarjamo, da so predložene meje nesprejemljive, ker so v nasprotju z resničnim položajem v deželi in z življenjskimi potrebami prebivalstva.

Vedno in povsod izjavljamo, da more primorsko ljudstvo sprejeti le tako mejo, ki bi upoštevala Julijsko krajino z vsemi njenimi življenjsko važnimi središči kot nedeljivo narodnostno in gospodarsko celoto. In da bi bila vsaka druga rešitev spričo žrtev našega boja za naš želitev in večja krivica kot po prvi vojni, ki bi je nikoli ne mogli priznati, kakor nikoli nismo mogli priznati rapalske pogodbe.

Od teh naših zahtev, ki so zahteve vseh Slovencev, Hrvatov ter večine Italijanov Slovenskega Primorja, Trsta in Istre, ne bomo odstopili niti za korak. Pravica, ki je na naši strani, mora končno zmagati, ker jo podpira volja ljudstva. Z zaupanjem gledamo v bodočnost, ko bodo naši skupni napori — ki jih moramo danes še podvojiti — krknari z uspehom in bodo končno ustvarjeni temelji za mirno narodno sožitje, nemoten kulturni razvoj in gospodarski napredek vsega primorskega ljudstva.

Pariz, 8. junija 1946.

Za delegacijo Julijske krajine
Bevk France

Primorska mladina piše iz Brčka-Banoviči

Objavljamo pismo, ki ga piše mladina iz Herpelje-Kozinskega okraja, katerega se je udeležila prostovoljnega dela na progi Brčko—Banoviči, svojim staršem.

Dragi starši!

Po dolgem času smo prišli v Brčko. Vozili smo se 4 dni. Vožnja je bila dolga, ampak zelo lepa. Že v Postojni so našo brigado tako lepo sprejeli, da si ne morete misliti. Šli smo v postojnsko jamo, nakar smo imeli po Postojni sprevid. Preden smo odšli, so nam podarili zastavo našega heroja Janka Premrla - Vojka. V Ljubljani so nas sprejeli s še večjim navdušenjem. Ko smo korakali po cesti, so nam isto posipali s cvetjem tako, da smo hodili po samih rožah. Na postaji v Brčkem nas je čakalo 14 tisoč mladine. Tako vzklikanje je bilo, da kaj takega še nikoli nisem videla.

Tukaj je zelo lepo, poleg dela na progi imamo še telovadbo in šolo.

Hrano imamo dobro. Danes zvečer smo imeli proslavo z vso jugoslovskega mladino. Nas je 51 brigad. Tako je bilo lepo.

Le povejte herpeljski mladini, da se lahko kesajo, ko niso šli. Če bi vedeli, kako je tukaj, kakšno bratstvo in edinstvo je med nami, bi takoj prišli.

Oblečeni smo enako, ob nedeljah se hodimo kopat.

Povem Vam, da me ne bo prej domov, dokler ne bo zgrajena do konca naša proga! Pozdravite vso mladino s Herpeljem in jim povejte, da naj pridejo tudi oni gradit »Mladinsko progo«.

Ziveli udarniki »Mladinske proge«!

Zivelo bratstvo in edinstvo narodov Jugoslavije!

Zivel naš ljubljeni voditelj maršal Tito!

Najlepše pozdrave in poljube Vam pošilja
Nada Božeglav.

valnega mladincev ima tudi Ajdovščina v 20-letnem Stanetu Srebutu. V partizane je šel ob polomu Italije in je bil komaj pred nekaj meseci demobiliziran. Takoj ob vrnitvi na dom se je pričel zanimati za mladinsko organizacijo, pri kateri je pridno, vztrajno in aktivno sodeloval. Mladina ga je izvolila za tajnika II. kvarta. Prvi pri vsakem prostovoljnem delu se je tudi to pot z navdušenjem odzval vabilu in je pritegnil s seboj še svojega brata.

Tem uglednim mladincem sledi vsa mladina, bodisi iz Ajdovščine kakor tudi iz vseh ostalih vasi našega okraja. V času mladinskega tedna izvaja mladina vse obveze, ki si jih je postavila na svojih množičnih sestankih: kakor v borbi, tako pri obnovi — vse za Titovo Jugoslavijo!

stavila delovne čete z obvezo, da bodo pomagale na kmetijah onim družinam, katerih svojci so odšli na delo. Tako so mladinci odpotovali brez skrbi in z zavestjo, da bo tudi doma delo opravljeno.

Mladinska delovna četa iz Lokve—Čepovana pošilja naslednji dnevni razpored prostovoljnega dela: Ob 4 uri vstajanje, od 4 do 4.50 umivanje, od 4.50 do 5 telovadba, od 5 do 5.30 zajtrk, od 5.30 do 6 zbor, pregled dela in napak prejšnjega dne, načrt dela za isti dan, od 6 do 12.30 delo, od 12.30 do 14 kosilo in opoldanski počitek, od 14 do 15 študij, od 15 do 19.15 delo, od 19.15 do 20 večerja, od 20 do 20.45 študij, ob 21.15 spanje. Da bodo čim več storili in da se bo pri njihovem odhodu čim bolj poznalo delo, ki so ga opravili, so se mladinci obvezali, da bodo delali vsak dan dve uri več, to je dnevno 10 ur.

Kakor delavna četa vipavske doline, ki z navdušenjem in hvalevredno požrtvovalnostjo gradi progo Brčko—Banoviči, tako hočejo tudi vipavski mladinci pri obnovi Lokve—Čepovana biti najboljši, hočejo postati udarniki prostovoljnega dela, hočejo, prav zato, ker so tudi oni želeli prispevati pri postavitvi nove železniške proge, doseči in dokazati isto navdušenje, isto požrtvovalnost, ki jo vsemu svetu izkazuje udarniška primorska, slovenska in jugoslovska mladina sploh pri graditvi svoje prve železniške proge.

Mladina iz vipavske doline! Vsi prostovoljci iz delovnih čet na Lokvah in na progi Brčko—Banoviči te iskreno, pristrčno pozdravljajo. Posnemaj njihovo navdušeno požrtvovalnost in se jim še številnejše pridruži pri obnovi naših porušeneh domov, naše porušene, a vendar prekrasne domovine!

Tovarišica Nuzdorfer Marija iz Loča št. 57, je že pred enim mesecem izgubila na poti iz Vipave v Ajdovščino denarnico, v kateri je bila dovolilnica za kolo na ime Nuzdorfer Viktor.

Poštenega najditelja naprošamo, naj najdeno vrne tovarišici.

Dovolilnica na ime Nuzdorfer je proglašena za neveljavno.

Odločba

o spričevalih za strokovne šole v Slovenskem Primorju za šolsko leto 1945/46.

Poverjeništvu PNOO za Slovensko Primorje po odobritvi Vojne uprave JA za Julijsko krajino, Istro, Reko in Slovensko Primorje ter na podlagi pooblastila PNOO za Slovensko Primorje in Trsta, izdaja sledečo

odločbo:

Clen 1. Za vse strokovne šole na področju Poverjeništvu PNOO za Slovensko Primorje so predpisana spričevala po obrazcih v prilogi A, B in C.

Clen 2. Oddelek za industrijo, rudarstvo in obrt, odsek za strokovno šolstvo, naj izvrši razdelitev obrazcev po prilogah A, B in C vsem strokovnim šolam, ki spadajo v območje odseka za strokovno šolstvo.

Clen 3. Ta odločba stopi takoj v veljavo.

Načelnik oddelka za industrijo, rudarstvo in obrt:

Dušan Keber l. r.

Poverjenik:

France Perovšek l. r.

A

POVERJENIŠTVO POKRAJINSKEGA NARODNO OSVOBODILNEGA ODBORA ZA SLOVENSKO PRIMORJE TEHNIČNA ŠOLA v Idriji.

Štev. vpisnice:

Odsek:

SPRICEVALO

rojen(a) hči: rojen(a) v okraj: okrožje je v šol. 1945/46 letu obiskoval(a) (.) razred odseka tehnične srednje šole in pokazal(a) sledeči uspeh:

- Slovenski jezik:
- Ruski jezik:
- Zgodovina:
- Zemljepis:
- Socialne vede:
- Matematika:
- Fizika:
- Kemija:
- Mineralogija:
- Tvarinoznanstvo:
- Opisna geometrija:
- Tehnično risanje:
- Delavnice:
- Vedenje:
- Izostanki:
- opravičenih ur:
- neopravičenih ur:

Učenc(ka) je izdelal(a) s-z uspehom (.) razred tehnične šole.

Idrija, dne 1946.

Štev. vložn. zapisn.: / - 1946.

Razrednik:

Delegat tehnične šole:

IRO-1/46

RAZGLAS

Po odredbi št. 71 z dne 20. maja 1946 (Uradni list št. 10 z dne 29. maja 1946) spada na področju Poverjeništvu P. N. O. O. za Slovensko Primorje pod sekvester sledeče imetje:

1. Vse imetje Nemškega Rajha in njegovih državljanov, kakor tudi vseh oseb nemške narodnosti, ki so se izjavile za pripadnike Nemškega Rajha; 2. Vse imetje vojnih zločincev, njihovih sodelavcev in pomagačev, brez ozira na državljanstvo, ter vseh oseb, ki so obsojene na izgubo imetja.

Nadalje spada pod začasno upravo Komisije za upravo narodne imovine (K. U. N. I.) tudi imetje odsotnih, od sovražnika odpeljanih in pobeglih, kakor tudi imetje, ki je pod pritiskom fašističnih in nacističnih oblastev pri-

šlo v last tretjih oseb, to pa do končne odločitve o lastni.

Privatne osebe, ki na nedopusten način ali na kakršen koli drug način brez zakonite osnove posedujejo zgoraj omenjene premične stvari, ki spadajo pod sekvester, ali ki imajo zapuščeno imetje, ali ki so se neopravičeno naselile na nepremičninah, ki so last vojnih zločincev, narodnih sovražnikov, ali pa na premoženju Nemškega Rajha in njegovih državljanov in pripadnikov, kakor tudi na pod začasno upravo postavljenem premoženju odsotnih oseb, morajo to imetje takoj izročiti celotno v nepoškodovanem stanju K. U. N. I.

Vsaka oseba, katera poseduje, ima v hrambi ali pa je kakor koli drugače

dobila v roke imetje, o katerem govori ta razglas, ali če je komur koli znano, da druge osebe posedujejo omenjeno imovino, je dolžna to takoj prijaviti K. U. N. I.

Ravno tako se morajo prijaviti K. U. N. I. vse trgovine, podjetja, javnopravni uradi in ustanove ter stavbe katere koli vrste, čijih lastniki, upravitelji in zastopniki so iz kakršnega koli vzroka odsotni, ali kateri niso dosedaj bivali v kraju, kjer se je to imetje nahajalo ne glede na to, ali so ali niso poverili upravljanje tretjim osebam za čas njihove odsotnosti.

Prijava je dolžan podati vsakdo, ki na podlagi pooblastila ali brez tega upravlja ali sploh vodi kako podjetje, urad ali stavbo, ali pa dejansko zastopa njihove interese. V tej prijavi je treba označiti osebne podatke lastnika ali pastopnika, bodo njihove odsotnosti, njihovo sedanje bivališče, kakor tudi točne podatke o premoženju.

Vse omenjene prijave se morajo podati pri okrajnih I. N. O. O. — referentu za obrt in upravo narodne imovine najkasneje v roku 14 dni od dneva objave tega razglašja.

Vsako, kdor opusti prijavo imetja, omenjenega v prejšnjih odstavkih, odnosno prekrši predpise omenjene odredbe, kateri so navedeni v prejšnjih odstavkih, se kaznuje kot soudeleženez neposrednega storilca, če kaznivno dejanje ne predstavlja težjega zločina, s kaznijo prisilnega dela z odvzemanjem osebne svobode do 5 let in z denarno kaznijo do polovice vrednosti prisvojene ali zatajene imovine, kakor tudi z izgubo političnih in državljanjskih pravic.

Valdolta, dne 15. junija 1946. Komisija za upravo narodne imovine pri Poverjeništvu P. N. O. O. za Slovensko Primorje.

OPOZORILO

Zadnje čase se dogajajo zelo pogosti primeri prometnih nesreč na cestah. Te nesreče so zahtevale že več smrtnih primerov. Vzrok temu je, da se posamezni šoferji ne drže cestno-prometnih predpisov, temveč vozijo brezobzirno, brez pravega čuta odgovornosti.

Dogajajo se celo primeri, da se taki vozači, ko jih NZ zaradi kršenja cestno-prometnih predpisov ustavi, razburjajo in celo žalijo službene organe z nedostojnimi izrazi in psokvami.

Da se napravi kraj takim nezdravim pojavom in da se uvede na cestah red, opozarjamo vse vozače, da bo NZ v interesu javne varnosti proti vsem kršiteljem cestno-prometnih predpisov najstrožje po obstoječih predpisih postopala. V to svrhu se bo izvajala stalna kontrola na cestah ter se bodo poleg nadzorstva nad izvajanjem cestno-prometnih predpisov kontrolirale tudi šoferske izkaznice in dovoljenja za vožnjo, kakor tudi, če je plačana taksa na motorna vozila za tekoče leto.

Opozarjamo zlasti, da bodo vsi vozači, ki bi se protivili ali žalili službene organe Narodne zaščite, poleg prijave o kršenju cestno-prometnih predpisov prijavljeni tudi sodišču radi oviranja službe ali žaljenja službenih organov Narodne zaščite.

8 LET PRISILNEGA DELA ZA IZVRŠENO RAZBOJNIŠTVO NA KOLKU

V noči od 11. na 12. aprila t. l. sta dva maskirana neznanca, oborožena s puškama in z nožem prišla pred hišo Ipavca Ivana na Kovku v vipavskem okraju in ga prisilila, da jima je hišo odprl. Dočim je eden ostal zunaj na straži, je drugi stopil v hišo in zahteval od Ipavca denar, češ da ga mora dati kot izplačilo za svojega sina, ki je pobegnil z domobrance. Ker Ipavec tudi na grožnje s puško in z bodalom ni hotel dati denarja, trdeč, da ga nima, je pričel razbojnik s hišno preiskavo, ki je trajala več kot 2 uri. Razbojnik je res našel 19.000 lir, razen tega pa je pobasal še zapestno uro, srebrno verižico in eno žepno uro. Pri odhodu je zagrozil, da bodo gospodarju zaglali hišo, njega pa ustrelili, ako bi izdal to stvar.

Dasi Ipavec iz strahu pred grožnjami razbojnikov dogodka ni prijavil, je Narodna zaščita zvedela o stvari in začela s preiskavo. Sledovi so kazali, da sta storilca domačina, ker sta poznala domače razmere. N. Z. je napravila zato hišno preiskavo pri Likarju Zdravku iz Otlice, ki je bil sumljiv, da je storil razbojništvo. Sprva je osumljenec

trdovratno tajil kakršno koli udeležbo pri razbojništvu. Sele, ko so našli v njegovi postelji denarnico, ki je bila ukradena ob tisti priliki, in tudi ponarejeno brado in brke iz ovčje kože, s katerimi je bil storilec pri napadu maskiran, je dejanje priznal in izdal tudi pajdaša — svojega komaj 17 letnega brata Mirka.

Okrožno ljudsko sodišče, ki je razpravljalo v Ajdovščini, je z ozirom na to, da sta storilca dejanje priznala in škodo skoraj v celoti povrnila ter še nista bila kaznovana, izrekel milo kazen, in sicer je Likarja Zdravka obsodilo na 8 let prisilnega dela z odvzemanjem svobode in izgubo častnih pravic za dobo 5 let po prestani kazni, Likarja Mirka pa na 2 leti prisilnega dela z odvzemanjem svobode, z ozirom na njegovo mladost in z ozirom na to, da ga je zapeljal starejši brat.

Predmetni primer kaže, da naša ljudska oblastva budno pazijo na pravno varnost v deželi, in da so še tisti redki primeri kriminalitete, ki se pojavijo sem pa tja kot posledica povojnih razmer, kmalu razkrinkami in storilci pravično kaznovani.

Špekulantom ni mesta med nami

Dne 8. oktobra 1945 je Novak Franc v družbi Požarja Antona iz Gornje Košane, okraj Postojna, stanujoč v Trstu, ulica Molin a vento 152, poizkušal iztihatapiti pri vasi Prelože preko demarkacijske črte v Trst eno kravo, težko okrog 400 kg. To kravo je kupil Novak v vasi Šembije, okraj Il. Bistrica, za 24.000 lir. Novak, zvit kot lisica, je dal kravo gnati iz Šembij v Vremski Britof po nekem gonjaču, kateremu je plačal 300 lir. Razumljivo je, da bi imel Novak pri tem poslu masten zaslužek, ako bi ga naši organi narodne oblasti, ki vršijo službo ob demarkacijski črti, ne zalotili in ga privedli narodnemu sodišču v Hrpeljah-Kozini. Sodišče je Novaka za to špekulacijo obsodilo na denarno globo 10.000 lir in zaplemo krave.

Nadalje je omenjeni Novak kot trgovec in vojni dobičkar za svojo korist in na škodo drugih na nepošten način pridobil različne predmete, puščene od okupatorja: 4 gumi-jaste plašče, 76 kom. pasov, dolgih okrog 1.10 m, 20 kom. usnatih uzd za konje in tri železne obroče za gume. Novak je sicer trdil, da je vse te predmete on sam kupil, toda organom ljudske oblasti se je le čudno zdelo, zakaj Novak skriva te stvari, če je do njih prišel na pošten način. Izvršni organi so te predmete odvzeli in prijavo dostavili narodnemu sodišču v Hrpeljah-Kozini v nadaljnji postopek. Za to dejanje ga je sodišče obsodilo na 95.000 lir denarne kazni. V primeri neizterljivosti pa na 950 dni prisilnega dela brez odvzema osebne prostosti. Novak pa še vedno ne miruje. 16. februarja 1946 je kupil v Il. Bistrici od nepoznane osebe eno kravo za 41 tisoč lir. Kravo je predal drugi osebi, vedoč, da bo ista oseba iztihatapila kravo v cono A. Novak je kasneje osebno priznal, da je krava bila na-

prodaj na sejmu v Sežani. Novak je kravo kupil in prodal, ne da bi za isto nabavil živinski potni list in prijavil pri krajevnem NOO. Za to dejanje je bil Novak Franc kaznovan od okrajnega NOO Hrpelje-Kozina na denarno kazen 16.000 lir.

Novak nam škoduje na vsakem koraku. Dne 11. maja 1946 ob 18 uri je bil zasačen po članu NZ. V svoji gostilni je prodajal vino 7 stopinj alkohola po ceni 120 lir liter. Za to dejanje Novak še ni bil klican na odgovor, zato naj ne misli, da ga bo naša oblast oprostila. Dokazano je bilo, da je Novak vinu dodajal vodo. Tako mešanico pa je potem prodajal delovnemu ljudstvu. Ali ni to izkoriščanje naroda? Tak človek za služi, da se mu odvzame gostilniška obrt.

Kdor še ni poravnal naročnine, naj to stori čimprej!

Tov. Rožič Vida, Osek, okraj Ajdovščina, je izgubila dovolilnico za žensko kolo črne barve, znamke Wolsit, št. 485 A, glasečo se na ime lastnika kolesa Baveon Franca iz Oseka.

Z današnjim dnem je dovolilnica proglašena za neveljavno.

Črne Franc iz Biteža pri Grgarju je izgubil dne 27. maja 1946 osebno izkaznico št. 639, izdano od Okrajnega INOO Grgar-Cepovan. — Predmetna izkaznica se proglašja za neveljavno.

Vsem tovarišem in tovarišicam, častni straži in četni, ki so spremili na zadnji poti partizanko

ZVANUT MARIJO

ki je darovala svoje življenje za svobodo domovine na Dolenjskem v težki borbi proti okupatorju, najlepša hvala.

Otošče, 11. junija 1946.

Zalujoča mati Rozalija, brata Franc in Ivan, sestri Rozalka in Tončka.

Posvečajmo več pažnje našim knjigam!

Odlomek iz knjige Nikolaja Ostrovskega: »Kako se je kalilo jeklo«

— Prijeli so več sumljivih tipov, ki so takrat predvsem vznemirjali mesto. Z zadovoljstvom je gledalo ljudstvo na novo oblast, ki je z vsakim korakom pokazala, da štiti delavca in kmeta.

Toda mir ni trajal dolgo. Kot burja je završalo v zraku in na mesto je padel poplah. Deželi se je v neverjetno naglico bližala zima, mesto pa je imelo v zalogi drv le do konca decembra. Torej brez dvoma preti mestu lakota in mraz.

V kabinetu »predgubi spolkoma« se je 13 mož z Zuhrajem zgrnilo nad mizo. Dati mestu nemudoma drva, in to v trenutku, ko po stopi že divja vihar, ni lahka stvar. Torej, kaj storiti? Mestu pa moramo dati drva na vsak način! Tako so premišljali člani »predgubi spolkoma«.

Največjo nalogo so imeli pri organiziranju agitatorji, katerih naloga je bila, prenesti na vse mesto sklepe partije, ki so bili: Ni drugega izhoda, kakor da se takoj organizira delovna brigada, ki bo šla v

sedem vrst oddaljen gozd gradit ozkotirno železnico, po kateri bomo lahko dovažali mestu drva. Na to so bili predvsem pozvani partijci in komsomolci, katerih dolžnost je bila zadovoljiti mesto, obvarovati ga pred mrazem in lakoto.

Prostovoljci, ki so bili v veliki večini partijci in komsomolci, so se odpeljali na delo.

Delo se je pričelo. Pozni dež jih je bičal po licih, lepljiva ilovica je zoprno zmokala pod škornji, lopate pa so praskale po kamenju.

Na večer je štiristo mož prišlo do betonastega poda, ki jim je služil za prenočišče. Na tla, prav na tanko nastlana s slamo, so legali do kože premočeni in izmučeni delavci. Obleka na njih se ni niti ponoči posušila, skozi razpoke na vratih in stenah je pihal mrzel veter.

Zjutraj, predeh so odšli na delo, so pili čaj, opoldne so imeli za kosilo lečo in poldrugi funt kruha. Da, to je bilo vse, kar je moglo dati mesto graditeljem.

Toda to še ni bilo najhujše. Vse to so do skrajnosti požrtvovalni delavci z lahkoto prenašali. Hujše je bilo, ko so jih pri delu začeli ovirati belogardejci. Ponoči, ko so delavci spali, so se le-ti priplazili do nasipov, in delo, ki je bilo storjeno z nečloveško muko — mirirali. Razumljivo, da so tako uničili polovico storjenega dela.

Junjskih delavcev tudi to ni iztirilo. Še bolj so garali. Osnovali so celo skupine, ki so med seboj tekmovali, ponoči pa je bila na nasipih straža. Mraz je pritiskal iz dneva v dan močnejše, graditelji so se morali pri delu že boriti s snežnim viharjem. Te viharje pa so izrabili belogardisti v svoje namene. — V tem strašnem okolju so napadli četo, ki je nesla iz mesta za delavce-graditelje vsakdanjo hrano. Belogardisti so četo oropali vseh živil. Tako je prišlo jutro, ko kuhar ni mogel skuhati za zajtrk niti grenkega čaja. Delavci so odšli na delo brez kruha, bili so brez jedi.

Kaj mislite, da se je s tem njihovo delo končalo? Ne! Takrat se je pred vse postavil mladi komsomolec Pavluška Korčagin in dejal: »Tovariši, belogardisti mislijo, da naš bo-

do uničili, ampak motijo se! Našega upornega duha, naše trdne volje, ne uniči niti vihar in ne mraz, niti svinčenka nas ne ubije, kajti naš junjski in neupogljivi duh bo živel naprej v širokih ljudskih množicah. Tovariši, vsi gledajo na nas, od nas je odvisno, ako bomo rešili mesto pred poginom. Zato vas, tovariši, pozivam, da se ne uklonimo, da ne prenehamo z delom, da ne iščemo počitka niti za trenutek prej, dokler ne bo mesto rešeno nevarnosti. Tovariši, pred nami je zmaga, z nami je Boljševiška partija, z nami sta Stalin in Lenin, naših misli je ves delavski in kmečki razred. In v kogar zaupa množica, kdor ima za seboj široko ljudske množice, ta zmaga guje! — Tovariši, jaz napovedujem vsem tekmovalcem je še zakričal mladi Pavluška in se zagnal na delo.

Delavci-graditelji niso odnehali, temveč vztrajno gradili in tako kakor je bilo rečeno do konca decembra zgradili ozkotirno železnico.

Po mestu so že nalagali na ogenj zadnja polena, zasebna stanovanja pa so bila v veliki večini sploh nezakurjena. 1. januarja pa je v mesto prisopihal prvi vlak natovorjen z drvimi.

Nepopisno velika je bila sreča in zavest delavce-graditeljev, ki so mesto rešili pred gotovim poginom.

Tovariši čitatelji, vse lepše in vse bolj obširno nam piše o tej gradnji knjiga »Kako se je kalilo jeklo«. Knjigo je izdala mladinska knjigarnica OLMS (glavnega odbora ljudske mladine Slovenije) z namenom, da jo prečita vsak mladinec in vsaka mladinka.

Knjiga nam vseskozi opisuje življenje malega dečka Pavluška Korčagina. V začetku nam ga prikazuje kot malega šolarčka, potem kot neustrašenega borca Rdeče armade, nadalje kot najbolj požrtvovalnega graditelja proge. Nazadnje vidimo, kako on še zadnje momente svojega življenja posveča le domovini.

Tudi pred nami stoji danes važna naloga: graditi je treba, treba je obnavljati porušene domove. Pri tem naj nam bodo za zgled mladinci in mladinke, graditelji proge Brčko-Banoviči. Drugo pohvalo in odnesejo požrtvovalni mladinci in mladinke iz Idrije, ki z organiziranim prostovoljnim delom obnavljajo porušeno vas Vojsko.

Vzemimo si tako mladino za zgled in ne zaostajajmo za njo!